

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA KEMIJO IN KEMIJSKO TEHNOLOGIJO
Visokošolski strokovni študijski program VARSTVO PRI DELU IN POŽARNO
VARSTVO

**ENOTE REŠEVALNIH PSOV –
VARNOST IN TAKTIKA REŠEVALNIH AKCIJ**
DIPLOMSKO DELO

Iris Deankovič

Mentor: mag. Aleš Jug

Ljubljana, 20. 4. 2011

IZJAVA O AVTORSTVU

Študentka IRIS DEANKOVIČ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Aleša Juga, in dovolim objavo svojega dela na fakultetnih spletnih straneh.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mag. Alešu Jugu, družini, da mi je omogočila študij, sošolcem in sošolkam, brez katerih zagotovo ne bi šlo. Za pomoč pri pisanju diplomske naloge se zahvaljujem Matjažu Zanutu, Klemenu Volontarju, Vladu Gerbcu, Jerneji Ternovec, Mateji Nolimal, Katji Skulj, Barbari Frelj, Branki Petelin in vsem, ki srčno in prostovoljno trenirajo in rešujejo. Hvala tudi moji zlati Issi, ki mi je spremenila življenje.

POVZETEK

Enote reševalnih psov že vrsto let aktivno sodelujejo pri reševanju pogrešanih oseb na območju celotne Slovenije. Poleg tega so se slovenski reševalci udeležili tudi reševanj ponesrečencev v ruševinah, ki so nastale po katastrofalnih potresih (Turčija, Iran), v tujini. Reševalke in reševalci nesebično in prostovoljno pomagajo iskati ponesrečence na terenu, v ruševinah in pod snegom. Uspešnost reševalne akcije je odvisna od odzivnosti enote, organizacije akcije, vodij, usposobljenosti reševalk in reševalcev ter njihovih psov, opreme in še bi lahko naštevala. Na podlagi osebne izkušnje verjamem, da bi se s posodobitvijo taktike, opreme in šolanja povečalo število najdenih pogrešanih oseb, in hkrati pa bi tako zagotovili dodatno varnost vseh udeleženi v reševalni akciji. Razmere v enotah se vsako leto izboljšujejo, s svojo raziskavo pa nameravam k temu dodati teoretični prispevek. Na samem terenu je izjemno pomembna varnost vodnic in vodnikov reševalnih psov. Menim, da uporaba naprav GPS, komunikacija, delitev na manjše skupine, poglobljeno znanje orientacije in ustrezna oprema lahko ključno prispevajo k zmanjšanju tveganj pri reševalnih akcijah v Sloveniji in tujini.

Ključne besede: enote reševalnih psov (ERP), mobilna enota reševalnih psov (MERP), skupina iskalnih psov (SIP), pogrešana oseba, ponesrečenec/ka

ABSTRACT

Rescue dog units have been actively involved in the rescue of missing persons in Slovenia for a number of years. Additionally, Slovenian rescuers also participated in rescue operations of victims in wreckage after disastrous earthquakes (Turkey, Iran).

Rescue personnel selflessly and voluntarily help in the search of victims in the field and under the snow.

The success of a rescue operation depends on the response time of the unit, organization, leaders, training of the rescue personnel and their dogs, equipment and so forth.

Speaking from personal experience, I believe that by updating the tactics, equipment and training, the number of found missing people would increase and at the same time, it would provide additional safety of everyone involved in the rescue operation.

The conditions in the units continue to improve every year. I intend to contribute to this with a detailed research.

Safety of guides and their rescue dogs is of utmost importance in the field. I believe that the use of GPS devices, communication, division into smaller and more agile groups, in-depth knowledge of orientation and suitable equipment can be the key contributing factor in reducing the risk involved in rescue operations in Slovenia and abroad.

Key words: rescue dog units (RDU), mobile rescue dog unit (MRDU), search dog group (SDG), missing person, victim

KAZALO

ZAHVALA	III
POVZETEK	IV
ABSTRACT	V
KAZALO.....	VI
KAZALO SHEM, SLIK, TABEL IN GRAFOV	IX
1 UVOD.....	1
1.1 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA	1
2 ZGODOVINSKI PREGLED	3
2.1 PSI REŠEVALCI – ZAČETKI IN UPORABA.....	3
2.2 PREŠOLANJE SANITETNIH PSO V »LAVINSKE«	3
2.3 PREŠOLANJE SANITETNIH PSO V »RUŠEVINCE«.....	4
2.4 NAČRTO ŠOLANJE PSO »RUŠEVINCEV«.....	4
2.5 MEDNARODNO SODELOVANJE	4
2.6 KRONOLOŠKI PREGLED ŠOLANJA IN UPORABA REŠEVALNIH PSO V SLOVENIJI	5
3 SEDANJE STANJE NA PODROČJU ŠOLANJA IN UPORABE REŠEVALNIH PSO.....	7
3.1 ORGANIZIRANOST	7
3.1.1 <i>Kinološka zveza Slovenije</i>	7
3.1.2 <i>Zveza vodnikov reševalnih psov Slovenije</i>	7
3.1.3 <i>Gorska reševalna zveza Slovenije</i>	7
3.2 ISKANJE POGREŠANIH OSEB	7
3.3 RAZVRSTITEV VODNIKOV IN PSO – SIP	8
3.4 PODROČJE ŠOLANJA PSO IN VODNIKOV.....	8
4 USPOSABLJANJE VODNIKOV.....	9
4.1 OPRAVLJANJE IZPITOV IN RAZPOREJANJE PO USPEŠNOSTI	9
4.2 ZGRADBA VODNIŠKIH IZPITOV	10
5 USPOSABLJANJE REŠEVALNIH PSO.....	12
5.1 SPLOŠNI DEL	12
5.2 PREVERJANJE ZNAČAJA PSA	14
5.2.1 <i>Ocenjevanje obnašanja psa</i>	14

5.3	PREVERJANJE POSLUŠNOSTI	15
5.3.1	<i>Splošna določila</i>	15
5.3.2	<i>Navodila za izvedbo</i>	16
5.4	PREMAGOVANJE OVIR	16
5.4.1	<i>Splošna določila</i>	16
5.4.2	<i>Navodila za izvedbo</i>	17
5.5	PREIZKUŠNJA ZA UVRSTITEV V SKUPINE ZA ISKANJE POGREŠANIH OSEB (SIP)	17
5.5.1	<i>Splošni pogoji</i>	17
5.5.2	<i>Prvi del preizkušnje</i>	18
5.5.3	<i>Drugi del preizkušnje</i>	19
5.5.4	<i>Razporejanje</i>	19
6	NAČRT AKTIVIRANJA VODNIKOV REŠEVALNIH PSOV REGIJSKIH SKUPIN ERP PRI KZS	20
6.1	NAMEN	20
6.2	OBMOČJE DELOVANJA	21
6.3	POSTOPEK REŠEVANJA	22
6.3.1	<i>Obveščanje</i>	22
6.3.2	<i>Aktiviranje</i>	23
6.3.3	<i>Vodenje</i>	24
6.3.4	<i>Poročanje</i>	25
6.4	DELOVANJE REGIJSKIH SKUPIN ERP V DRUGIH NESREČAH	25
6.4.1	<i>Ažuriranje seznamov vodnikov reševalnih psov ERP</i>	25
6.5	ODGOVORNOST	26
6.6	NAPOTKI IN NAVODILA	26
6.7	PRILOGE	26
7	PRISTOP K IZVAJANJU ISKALNE IN REŠEVALNE AKCIJE	27
7.1	SPLOŠNE ZNAČILNOSTI POGREŠANIH OSEB	27
7.2	SPLOŠNI PODATKI, KI SO POMEMBNI ZA PREDVIDEVANJE VEDENJA POGREŠANE OSEBE	31
7.3	ČASOVNA OBDOBJA	32
7.4	PREISKAVA	33
7.5	OSNOVE DAJANJA NAVODIL	34
7.5.1	<i>Podatki, s katerimi so seznanjeni vodje skupin</i>	34
8	ORGANIZACIJA IZVEDBE REŠEVALNE AKCIJE	37
8.1	SPLOŠNI DEL	37
8.2	OBVEZNA OPREMA OPERATERJA	38

8.2.1	GPS.....	38
8.2.2	Telekomunikacijski sistem	40
8.2.3	Kratka splošna navodila za uporabo radijskih postaj	41
8.3	VODENJE ISKALNE AKCIJE	42
8.4	NAČRTOVANJE REŠEVALNE AKCIJE	43
8.4.1	Določitev območja, ki ga je treba preiskati.....	44
8.5	NAPOTITEV REŠEVALNIH EKIP NA DODELJENA OBMOČJA.....	45
8.5.1	Potek reševalne akcije	45
8.5.2	Standardni operativni postopek s stališča varnosti	46
8.5.3	Priprava – vodja reševanja	46
8.5.4	Priprava – vodja reševanja in vodje skupin.....	47
8.5.5	Priprava – baza/operator	47
8.5.6	Določitev območij iskanja	48
8.5.7	Pregled opravljenega dela in dajanje navodil.....	48
8.5.8	Obvezna varovalna oprema.....	49
8.5.9	Vrisovanje iskalnega območja na karto.....	51
8.5.10	Načini iskanja.....	54
8.5.11	Odhod	55
8.5.12	Komunikacija.....	56
8.5.13	Intervencija – reševalec.....	57
8.5.14	Intervencija - baza/operator	58
8.5.15	Konec intervencije - baza/operator.....	58
8.5.16	Konec intervencije - reševalec	59
8.5.17	Konec intervencije	60
8.6	POMANJKLJIVOSTI.....	61
8.7	PREDNOSTI SISTEMA	61
8.8	BAZA PODATKOV	61
8.9	V PRIHODNOSTI.....	62
8.10	FAKTORJI, S KATERIMI DOLOČIMO PRENEHANJE REŠEVALNE AKCIJE	62
9	ZAKLJUČEK	64
	LITERATURA.....	66
	PRILOGA I	67

KAZALO SHEM, SLIK, TABEL IN GRAFOV

Slika 1: Shema izpitne zgradbe	12
Slika 3: Organigram – Uprava za zaščito in reševanje	20
Slika 4: ZARE	40
Slika 5: Podsystem radijskih zvez	41
Slika 6: Določitev območij iskanja.....	48
Slika 7: Vrisovanje iskalnega območja v karto [9]	51
Slika 8: Vrisano območje na karti [9].....	51
Slika 9: Topografska karta Oziexplorer [9].....	52
Slika 10: Primer karte Oziexplorer [9]	53
Slika 11: Primer označenega iskalnega območja [9].....	53
Slika 12: Prikaz načinov iskanja [9].....	54
Slika 13: Primer Zapisnika 1 [9]	55
Slika 14: Komunikacija [9]	57
Slika 15: Primer Zapisnika 2 [9]	58
Slika 16: Primer prenosa podatkov iz GPS-a [9].....	60
Tabela 1: Preverjanje poslušnosti	16
Tabela 2: Premagovanje Ovir	17

1 UVOD

Priljubljenost in vsestranska uporaba psov sta dosegli vrhunec v dvajsetem stoletju in do danes še naraščata. Pes je v družbi človeka dobival vedno pomembnejše vloge. Od prvotnega pomočnika pri lovu in čuvaja so njegove sposobnosti začeli sistematično uporabljati v vojski in policiji, v novejšem času pa tudi za pomoč invalidnim osebam, vodenje slepih in ne nazadnje tudi za iskanje zasutih v ruševinah in iskanje pogrešanih oseb.

V času I. in II. svetovne vojne se je uporaba psov v vojaške namene še razširila. Uporabljali so jih za prenašanje sporočil, za preiskavo terena in drugega vojaškega materiala. Žalostno vlogo so psi odigrali tudi kot iskalci min in kot žive mine za uničevanje tankov. Po dosegljivih podatkih so Američani za desant na Sicilijo uporabili tudi okoli 10.000 psov. Korejska in vietnamska vojna pa sta na leto zahtevali od 500 do 800 tisoč psov. Tudi v vojni za osamosvojitve Slovenije (1991) so slovenski teritorialci (kinologi) uporabljali šolane pse za čuvanje mostov, skladišč in vodnih virov.

Danes so reševalni psi ključni element pri iskanju pogrešanih oseb – oseb, ki so se izgubile ali zasutih v hudih nesrečah (cunami, potresi, nesreče). V Sloveniji vsako leto sodelujejo v številnih reševalnih akcijah. Njihov delež pri najdbah pogrešanih oseb je resnično velik. Treba je omeniti, da je delo reševalcev in reševalk izključno prostovoljno.

1.1 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Namen diplomske naloge je predstavitev delovanja Enot reševalnih psov Slovenije (ERPS), analiza obstoječega stanja in opredelitev izboljšav s stališča varnosti in učinkovitosti dela reševalcev. Poleg tega je namen tudi, da bo diplomsko delo uporabno v praktičnem smislu in bo v prihodnje koristilo načrtovanju reševalnih akcij.

V desetih letih delovanja kot reševalka sem pridobila številne izkušnje v ERPS. Seznanjena sem s celotnim sistemom in organiziranostjo enot. Kot udeleženka reševalnih akcij sem opazila številne pomanjkljivosti, ki jih je mogoče izboljšati z minimalnimi stroški.

Na podlagi izkušenj sem postavila jasne cilje, in sicer izboljšanje varnosti in taktike reševalnih akcij. Cilji so:

- izvesti poglobljeno raziskavo Enot reševalnih psov Slovenije,
- izvesti poglobljeno raziskavo reševalnih akcij,
- podati smernice za izpopolnjene in čim varnejše reševalne akcije.

2 ZGODOVINSKI PREGLED

2.1 PSI REŠEVALCI – ZAČETKI IN UPORABA

Prvi zapisi o uporabi psov za iskanje pogrešanih oseb, zasutih v snežnih zametih, so iz leta 1707 in se nahajajo v arhivih švicarskega samostana St. Bernard na istoimenskem gorskem prelazu med Italijo in Švico. Menihi so s svojimi psi (bernardinci) v 18. in 19. stoletju rešili več tisoč življenj popotnikov, ki so na svoji poti prek prelaza opešali. V začetku 20. stoletja so za iskanje pogrešancev v tundrah pse začeli šolati tudi Švedci, Finci in Norvežani.

V Evropi so po številnih vojnah za potrebe vojaških sanitetnih enot začeli šolati pse za iskanje preživelih ranjencev. V Švici je leta 1903 izšla knjižica z navodili za šolanje sanitetnega psa, ki je doživela velik odziv in se je v vojaški literaturi objavljala z večkratnimi ponatisi. V nekaj letih so vse zahodne vojske imele v svojih sestavah oddelke sanitetnih psov, ki so jih vodili za to delo posebej izurjeni vodniki in bolničarji.

Rusko-japonska vojna (1904–1906) je bila prva vojna, v kateri so bili v večjem številu in resničnih situacijah uporabljeni sanitetni psi (airedale terierji), ki so se odlično izkazali. Prva svetovna vojna 1914–1918 (zahodno bojišče) je dokazala, da je bil sanitetni pes pri iskanju preživelih med številnimi trupli v jarkih in kavernah nepogrešljiv pomočnik, saj je pri najdbi ponesrečenca vztrajal kljub obstreljevanju toliko časa, da so bolničarji prišli do ranjenca. Zaradi posebnih oznak na oprsnici (rdeč križ) se jih je prijelo novo ime »bolniški psi«.

2.2 PREŠOLANJE SANITETNIH PSOV V »LAVINSKE«

V hudi zimi 1917/1918 so na Tirolskem in pri nas na Soški fronti (Vršič) snežni plazovi med vojaki in vojnimi ujetniki zahtevali ogromen smrtni davek. V avstrijski vojski so zato sanitetne pse prešolali v lavinske. Prvič se je od psa zahtevalo, da v snežni plazovini najde zasutega človeka. (Prešolanje je na Tirolskem vodil naš rojak po rodu Mariborčan – članek v časopisu Jutro 1922.) Po koncu vojne je šolanje lavinskih psov utonilo v pozabo.

Načrtno šolanje psov »lavincev« za iskanje v snežnih plazovih so leta 1938 začeli Švicarji. Pri iskanju v plazu je reševalec Feutz med sondiranjem opazil, da se na nekem mestu njegov pes (foxterier) čudno obnaša, se vrti in koplje. Poizkusil je s sondo in zadel zasutega. O najdbi se je precej pisalo. To je vzpodbudilo gorskega reševalca Ferdinanda Schmutza, da se je pričel z

iskanjem zasutih oseb v snegu resno ukvarjati. Uspeh je bil izreden. Praksa je pokazala, da lahko šolan lavinski pes v eni uri preišče območje, ki ga s finim sondiranjem v 24 urah pregleda 30 reševalcev. Zato je že leta 1939 švicarska vojska uvedla lavinske pse v svojo sestavo. Po drugi svetovni vojni so ji sledile še ostale alpske države v srednji Evropi.

2.3 PREŠOLANJE SANITETNIH PSOV V »RUŠEVINCE«

Druga svetovna vojna zaradi hitrih premikov in osvajanj ni omogočala omembe vredne uporabe sanitetnih psov na zahodnem bojišču. Na vzhodu pa je bila situacija povsem drugačna. V hudi ruski zimi, posebno v bojih okrog Stalingrada, so sanitetni psi odigrali zelo pomembno vlogo. Na podlagi številnih virov lahko ugotovimo, da so psi našli in rešili več kot 200.000 ranjencev. V Angliji so zaradi nenehnih bombardiranj (1939–1940) že v začetku leta 1940 začeli uporabljati za iskanje zasutih v ruševinah najprej sanitetne pse, kasneje pa so za nove naloge sproti šolati nove pse. Najbolj znan po uspehih pri iskanju zasutih v ruševinah je bil polkovnik James Baldwin. Žal o samem načinu šolanja in številu uspešnih iskanj ni zapiskov, ker niti reševalci niti psi II. svetovne vojne niso preživeli. V Nemčiji je bilo v letih 1943 in 1944 podobno – reševalne pse so uporabljale enote civilne zaščite in gasilci.

2.4 NAČRTNO ŠOLANJE PSOV »RUŠEVINCEV«

Leta 1968 so začeli sistematično šolati reševalne pse »ruševince«, kot jih poznamo danes, Švicarji, ki so leta 1972 izdelali in izdali tudi prva navodila za sitem klubskega šolanja reševalnih psov in način selekcioniranja najboljših za uvrstitev v intervencijsko enoto. Tudi danes so Švicarji vodilni na področju šolanja in organiziranosti reševalnih ekip; mobilni so v 1 uri. [12]

2.5 MEDNARODNO SODELOVANJE

Leta 1993 je bila ustanovljena tudi mednarodna organizacija reševalnih psov (Internationale Rettugshunde Organization – IRO) s 86 organizacijami članicami iz 34 držav Evrope, Azije in Južne Amerike, ki je vodilna v svetovnem merilu. IRO strokovno usposablja strokovni kader v organizacijah članicah, organizira mednarodne izpite in usposablja sodnike za delo reševalnih psov. Na posebni preizkušnji (Einsatztest) se določa tudi vsakoletno sestavo mednarodne ekipe za intervencije v tujini (v njej imajo Slovenci 6 vodnikov s psi in 2 vodji intervencij s triletnim mandatom). Organizira tudi svetovno prvenstvo reševalnih psov po posebnem pravilniku. V IRO ima Slovenija svoje predstavnike in v njej aktivno sodeluje s

funkcionarji, sodniki in člani intervencijske enote. Tudi na svetovnih prvenstvih se slovenski reševalci solidno uvrščajo.

2.6 KRONOLOŠKI PREGLED ŠOLANJA IN UPORABA REŠEVALNIH PSOV V SLOVENIJI

Spomladi 1952 (24.–26. marec) je v Tamarju v organizaciji Gorske reševalne službe (postaja Jesenice), Šole Ljudske milice za vzgojo službenih psov in Kluba ljubiteljev športnih psov Slovenije na pobudo gorskih reševalcev Dušana Škrlepa in Milana Perka, ki sta prve izkušnje pridobila na vadbi v Innsbrucku, potekal prvi tečaj za šolanje lavinskih psov v takratni Jugoslaviji. Udeležilo se ga je 9 tečajnikov. Vodili so ga alpinist Matija Čop, učitelj šolanja psov Janez Klemenčič in kinolog Teodor T. Drenig.

Prvo preverjanje pridobljenega znanja (izpiti lavinskih psov) je bilo nato zgodaj spomladi leta 1954 (tri mesece pred prvim preverjanjem znanja službenih psov). Zaradi nekaterih nesoglasij (rodovniki) je bilo skupno sodelovanje prekinjeno skoraj 15 let. Reševalne akcije so med tem seveda potekale (odmevno je bilo iskanje zasutih na Bjelašnici v BiH; vodnika psov Nace Hrovat in Cveto Jakelj iz GRS).

Od leta 1970 se v organizaciji Kinološke zveze Slovenije oziroma njene Komisije za reševalne pse ob pomoči GRS (do zdaj 39-krat) izvajajo 4- ali 5-dnevni lavinski tečaji, ki se jih udeležuje od 65 do 85 vodnikov s psi. Vadba se nadaljuje v matičnih društvih in se konča z opravljanjem izpita reševalnega para na prvi, drugi ali tretji stopnji.

Prvi poizkus prešolanja lavinskih psov za iskanje zasutih je potekal 1976 na gradbišču avtoceste Ljubljana–Vrhnika na Logu. Poskus se je pokazal za uspešen, vendar je bilo treba nekatere načine šolanja in vodenja psov še dopolniti. Sledili sta še dve preizkušnji v letu 1979 in 1980. Pokazalo se je, da je uspešnejši način šolanja vsake reševalne dejavnosti posebej.

Leta 1981 je Kinološka zveza Slovenije navezala stike z Republiškim štabom civilne zaščite in ponudila vključitev šolanih reševalnih psov v koncept CZ, v takratni sistem »Nič nas ne sme presenetiti«. Dogovor, ki je bil sklenjen še istega leta in je bil nekoliko dopolnjen leta 1992, velja še danes. Vseboval je medsebojne obveznosti za financiranje dejavnosti, smernice za načrtno vzrejo psov, usposabljanje vodnikov in psov za reševalne dejavnosti, povezavo in spodbujanje sodelovanja kinoloških društev za uresničevanje skupnih interesov z vidika

zaščite in reševanja z občinskimi štabi civilne zaščite in uvrščanje reševalnih parov v enote prostovoljcev v CZ. Dogovor je bil sklenjen za nedoločen čas. Obnavlja se vsako leto z ustreznimi aneksi v zvezi z določili Zakona o zaščiti in reševanju RS.

Decembra 1983 so bili v Tržiču organizirani prvi izpiti ruševinskih psov. Udeležilo se jih je 32 reševalnih parov iz 7 kinoloških društev. Uspešno je preizkušnjo opravilo 17 vodnikov in psov, ki so našli vse zasute in se na podlagi uspešnosti uvrstili na seznam Mobilne enote reševalnih psov – MERP, ki je bila takrat ustanovljena. Mobilna enota reševalnih psov – MERP je usposobljena za reševalne akcije doma in v tujini, v njej pa je 20 reševalnih parov. Je povsem avtonomna, ustrezno opremljena, z lastnima zdravnikom in veterinarjem. Moštvo v enoti se vsako leto obnavlja v vodniki, ki so na letni preizkušnji pokazali ustrezno usposobljenost in se uvrstili najvišje. Iz članov MERP je sestavljena tudi Državna enota za hitre intervencije (EHI) pri Upravi za zaščito in reševanje RS. V tujini so člani MERP reševali 1992 po potresu v Egiptu, dvakrat 1999 po potresu v Turčiji, odlično pa so se izkazali tudi v rudniški nesreči v Hrastniku. Mobilni čas enote za odhod v tujino je 4 ure. Za posredovanje v Italiji 6. 4. 2009 (L' Aquila) je bila ekipa v stanju pripravljenosti 14 ur, tj. do preklica, da tuja pomoč reševalcev v Italiji ni potrebna.

V letu 2009 so bili slovenski reševalci na reševalni akciji (od 1. do 6. oktobra) po katastrofalnem potresu na otoku Sumatri v Indoneziji. Žal so prišli na mesto katastrofe šele po 80 urah potovanja in so lahki s psi iskali samo en dan. Preživelih niso našli, dan pozneje pa je indonezijska vlada iskalne akcije prekinila.

Prva akcija reševalnega psa »ruševinca« je bila 24. oktobra 1984, ko je v rudniku Hrastnik blato zalilo skupino rudarjev v globini 450 m. Vodnica Simona Volaj Rakušček je s psičko Ajdo (labradorec) po enournem spustu v globino v 2-metrskem sloju blata točno locirala zalitega rudarja. [1]

3 SEDANJE STANJE NA PODROČJU ŠOLANJA IN UPORABE REŠEVALNIH PSOV

3.1 ORGANIZIRANOST

V Sloveniji imamo trenutno tri organizacije, ki se ukvarjajo s šolanjem reševalnih psov.

3.1.1 *Kinološka zveza Slovenije*

Kinološka zveza Slovenije s 17 enotami ERP v kinoloških društvih šteje 196 vodnikov in psov z izpiti različnih stopenj in namembnosti, ki so v raznih fazah šolanja. Povprečna starost vodnikov je 28 let; osip je 18–20 % na leto (ostareli psi, pogini psov, majhni otroci), vsako leto pa sprejmejo še med 25 in 30 začetnikov. Trenutno po spolu prevladujejo moški, ki jih je 54 %, žensk pa 46 %. Pri pasmah je največ srednje velikih psov. Največ je zlatih prinašalcev, labradorcev in gladkodlakih prinašalcev, nekaj belgijskih ovčarjev, uspešni so mejni in avstralski ovčarji, v enotah pa so tudi pes sv. Huberta, nekaj manj razširjenih (šarpej) in precej srednje velikih mešancev, podobnih prej omenjenim pasmam. Različne pasme psov ne vplivajo na šolanje in delo. Psi morajo biti psihično stabilni, z željo po iskanju, sposobni premagovati različne vrste ovir, poslušni in vodljivi tudi na daljavo.

3.1.2 *Zveza vodnikov reševalnih psov Slovenije*

Zveza vodnikov reševalnih psov Slovenije je nastala leta 1997 z odcepitvijo od KZS in šteje okoli 45 vodnikov s psi.

3.1.3 *Gorska reševalna zveza Slovenije*

GRZS z lavinskim odsekom s 30 psi po dogovoru pokriva iskalno območje nad gozdno mejo.

3.2 ISKANJE POGREŠANIH OSEB

Ker se v Sloveniji vsako leto izgubi in nato išče več kot 300 ljudi, je postalo urjenje psov za iskanje pogrešanih oseb zunaj urbanih središč sestavni del šolanja in urjenja reševalnih psov. Psi so naučeni, da »pokažejo« samo sedeče ali ležeče osebe. Na najdbo opozorijo z glasnim laježem in počakajo pri najdenem do prihoda vodnika. Psi so navajeni skupinskega dela, se med seboj ne motijo in tako lahko teren hkrati preiskuje več reševalnih skupin.

Intenzivno in načrtno šolanje psov za iskanje pogrešanih se je začelo leta 1987, prve izpite pa so vodniki s psi opravili 28. septembra 1991. Iskalne akcije so bile 2- ali 3-krat na mesec, njihovo število pa se z leti povečuje (včasih tudi na nekaj akcij v enem tednu).

3.3 RAZVRSTITEV VODNIKOV IN PSOV – SIP

Vodniki s psi za iskanje pogrešancev so razvrščeni v območje (regijske) skupine za iskanje – SIP in pokrivajo vse slovenske regije. Obveščanje poteka prek policijskega OKC in nato preko regijskih centrov za obveščanje (tel. št. 112). Vodniki so opremljeni s pozivniki osebnega klica (pagerji) in ročnimi radijskimi postajami, ki delujejo v sistemu ZA-RE. Sporazumevanje na terenu med iskalci poteka v sodelovanju s policisti in ostalimi občani. Letno vodniki razvrščeni v skupino za iskanje pogrešancev (SIP) sodelujejo na 50–60 iskalnih akcijah. Iskalnih akcij je vsako leto več.

3.4 PODROČJE ŠOLANJA PSOV IN VODNIKOV

Sistem šolanja psov in vodnikov temelji na teritorialni razdelitvi KZS (108 kinoloških društev) in poteka v matičnih kinoloških društvih, strokovno pa celotni sistem vodi in usmerja Komisija za reševalne pse pri KZS. Praktično šolanje psov poteka po večstopenjskem sistemu od 2- do 3-krat na teden, ob sobotah in nedeljah, na zimskem in poletnem taboru in ob skupni vadbi enot z ustrezno usposobljenimi inštruktorji. Do najvišje stopnje izurjenosti (za uvrstitev v MERP ali SIP) reševalni par potrebuje od 2,5 do 3 leta šolanja.

4 USPOSABLJANJE VODNIKOV

Vodniki se teoretično izobražujejo v IC URSZR na Igu in VOC GPU v Gotenici. Predavanja zajemajo: potresne nevarnosti in poznavanje nevarnosti v ruševinah, poznavanje nevarnosti v gorah poleti in pozimi, prvo pomoč ponesrečencu, prvo pomoč psu, osnove orientacije in uporabe GPS, uporabo radijskih zvez ZA-RE, uporabo vrvi in vrvne tehnike ter transport vodnika in psa s helikopterjem. Na koncu ciklusa predavanj vodniki opravljajo tudi preizkus znanja iz navedenih tematik.

4.1 OPRAVLJANJE IZPITOV IN RAZPOREJANJE PO USPEŠNOSTI

V predpisani starosti psa (14, 18, 24 mesecev) lahko reševalna skupina v skladu z mednarodnim izpitnim pravilnikom FCI-IRO pred uradno potrjenimi sodniki opravlja preskus usposobljenosti na prvi, drugi ali tretji stopnji težavnosti.

- za psa lavinca se lahko opravlja izpite 1., 2. in 3. stopnje (odvisno od globine zasutja in števila zasutih oseb);
- za psa ruševinca se opravlja izpit na dveh težavnostnih stopnjah (2–6 oseb, čas iskanja je 15–40 minut);
- za psa iskalca pogrešanih oseb je izpit prav tako na dveh težavnostnih stopnjah.

Uspešne reševalne skupine se nato razvršča glede na stopnjo izpita in uspešnost v:

- regijske enote za iskanje zasutih v ruševinah in iskanje pogrešanih;
- državno enoto za iskanje pogrešancev na terenu (SIP);
- mobilno državno enoto za iskanje zasutih v ruševinah (MERP);
- državno enoto za hitre intervencije v tujini (EHI).

Kinološka zveza Slovenije ima od leta 1992 z Ministrstvom za obrambo RS ter Upravo za zaščito in reševanje RS sklenjeno pogodbo o medsebojnem sodelovanju in o sofinanciranju reševalne dejavnosti na področju zaščite in reševanja (prostovoljne reševalne enote), ki se vsako leto obnavlja in dopolnjuje. Leta 2007 pa je bil sklenjen tudi sporazum z Ministrstvom za notranje zadeve – policijo o sodelovanju na področju kinologije. Oba sporazuma se izvajata.

Trenutna organiziranost v sedanji obliki je primerna, vendar jo bo treba še dopolnjevati, ker se na terenu srečujejo s številnimi operativnimi problemi. To velja še posebej za udeležbo na iskalnih akcijah med delovnim časom. Ob razumevanju delodajalca nekateri izkoristijo svoje

letne dopuste, vendar to ne gre v nedogled. Dokler odsotnost ne bo sistemsko urejena, se bodo še vedno pojavljale težave z udeležbo. Največkrat na prvi poziv na akcijo pridejo študentje in upokojeanci, ostali vodniki pa nato v popoldanskem času. Udeležbo na ruševinskih akcijah v tujini se rešuje z ustreznimi pozivi, ki jih izdajo regijske izpostave URSZR. Ne glede na vse težave, ki spremljajo to dejavnost, pa določeno število lastnikov psov kaže pripravljenost za sodelovanje. Njihovo število vsako leto narašča, čeprav so vsi vodniki reševalnih psov prostovoljci, ki delajo brezplačno.[1]

4.2 ZGRADBA VODNIŠKIH IZPITOV

Preizkus znanja vodnika iz prve medicinske pomoči ponesrečencu (PMP)

Preizkus znanja iz prve pomoči ponesrečencu opravlja vodnik po opravljenem 20-urnem tečaju za pomožne bolničarje – program CZ. Preizkušnja zajema pisni test in praktično del.

Preizkus znanja vodnika iz prve veterinarske pomoči psu (PVP)

Preizkus znanja iz prve pomoči psu vsebuje osnovna znanja nudenja prve pomoči psu, poškodovanem pri delu na ruševini ali v snežni plazovini. Preizkušnja se opravlja po opravljenem 10-urnem seminarju za vodnike reševalnih psov. Preizkušnja zajema pisni test in praktično del.

Preizkus znanja vodnika iz poznavanja ruševin, njihovih nevarnosti in samovarovanja (RUŠ)

Preizkus zajema poznavanje dodatnih znanj iz potresne nevarnosti, poznavanja ruševin in njihovih nevarnosti ter načinov reševanja iz ruševin po programu predavanj na 10-urnem seminarju za vodnike reševalnih psov. Preizkus se opravlja v obliki pisnega testa vodnika in praktičnega dela na izpitu IRP-R/1.

Preizkus znanja vodnika iz poznavanja vozlov in uporabe vrvi ter vrvne tehnike (VRV)

Preizkus zajema poznavanje osnovnih vozlov za privezovanje in varovanje vodnikov in psov. Uporaba vrvne tehnike za izdelavo zaščitnih ograj in uporaba vrvi, škripcev, vponk, prižem itd. za dviganje in spuščanje vodnika in psa po ruševini. Vodniki dobijo potrebna znanja na 32-urnem seminarju za vodnike reševalnih psov (modul A, B in C) in pri praktični vadbi na terenu. Preizkus zajema praktično delo vodnika na terenu.

Preizkus znanja vodnika iz poznavanja radijskih zvez (ZA-RE)

Preizkus se opravlja po enodnevem seminarju, ki zajema teoretično in praktično delo komuniciranja po sistemu ZA-RE. Vadba in preizkusi znanja potekajo v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu pri Ljubljani.

Preizkus znanja vodnika iz poznavanja nevarnosti v gorah (NVG)

Preizkus znanja zajema poznavanje nevarnosti, ki pretijo pohodniku v poletnem in zimskem času, v sredo- in visokogorju, ter nevarnosti zaradi proženja snežnih plazov. Izobraževanje zajema teoretična predavanja in praktično delo na terenu z inštruktorji GRS in PZS. Preizkušnja se opravlja v obliki pisnih testov in na terenu.

Preizkus znanja vodnika iz orientacije in topografije (ORI)

Preizkus znanja zajema poznavanje in uporabo zemljevidov, kompasa in gibanja po terenu. Vodniki se izobražujejo na seminarjih za vodnike reševalnih psov (24 ur) in na praktični vadbi na terenu. Preizkušnja se opravlja pisno in praktično s hojo po terenu na odrejeno mesto.

Uporaba elektronske opreme za navigacijo

Vodniki, razporejeni v enoto SIP, morajo po opravljenem seminarju iz orientacije in topografije opraviti še preizkus znanja s samostojnim vodenjem skupine vodnikov reševalnih psov z uporabo naprave GPS na terenu.

Posebna znanja, potrebna za izvajanje reševalnih akcij

Pridobivanje znanja poteka na posebnih seminarjih, ki jih organizira Komisija za reševalne pse pri KZS skupaj z Upravo RS za zaščito in reševanje glede na potrebe.

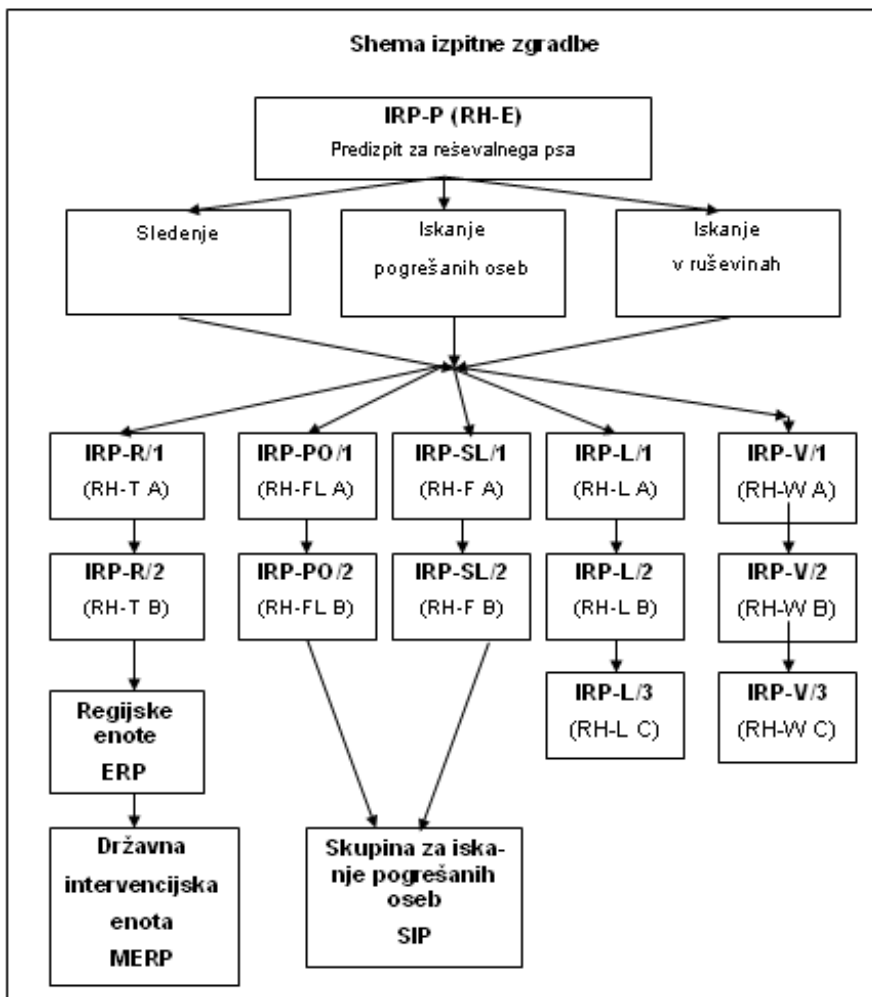
Usposabljanje za prevoz s helikopterjem

Usposabljanje poteka po programih IC URSZR za helikopterski prevoz reševalnih enot za reševanje iz ruševin in iskanje pogrešanih oseb.

Usposabljanje za vodenje intervencijskih skupin

Usposabljanje poteka po programih IC URSZR za vodenje intervencijskih skupin na večdnevni seminarjih teoretično in praktično.

5 USPOSABLJANJE REŠEVALNIH PSOV

Slika 1: Shema izpitne zgradbe

5.1 SPLOŠNI DEL

Z izpiti za reševalne pse se določa stopnja usposobljenosti reševalnega psa za izvajanje določenih nalog pri iskanju. Uspešno opravljen izpit je dokazilo uspešnega šolanja psa. Opravljen izpit je osnova za sodelovanje v resničnih reševalnih akcijah pri pooblaščenih reševalnih organizacijah.

Pri izpitnih nalogah, ki jih mora opraviti reševalni par, ne gre za posnemanje resničnih reševalnih akcij, temveč za preizkušanje usposobljenosti reševalnih parov. Iskanje pogrešanca zahteva »delo v paru«, kar pomeni posebno tesno sodelovanje med vodnikom in psom. Prav

zato je ena izmed osnovnih zahtev pri ocenjevanju posameznih izpitnih nalog tudi ocena povezanosti med psom in vodnikom.

Usposobljenost vodnika in psa za delovanje v resničnih reševalnih akcijah ugotavlja in prizna Kinološka zveza Slovenije (v nadaljevanju KZS) kot nacionalna reševalna organizacija v sodelovanju z organizacijami, ki so verificirane za preizkušanje posebnih znanj vodnika. Pri ocenjevanju usposobljenosti za sodelovanje v resničnih reševalnih akcijah se lahko zahtevajo dodatna znanja vodnika, tečaji radijskih zvez (opravljeni v centru URSZR), tečaji vrvne tehnike, upoštevajo se starostne omejitve za psa in vodnika, preizkušnje vzdržljivosti, predpisi glede opreme, tečaji prve pomoči, ponavljalni izpiti itd.

Na območju Republike Slovenije so priznani samo pri KZS in njenih organizacijah članicah opravljeni izpiti, ki so jih ocenjevali pri FCI, IRO in KZS verificirani sodniki za delo reševalnih psov.

V tujini opravljene izpite se prizna le, če ti ustrezajo posamičnim izpitnim stopnjam Mednarodnega izpitnega pravilnika za reševalne pse pri organizacijah članicah FCI in IRO.

V tujini opravljene izpite je treba nostrificirati pri KZS. Izpite za reševalne pse se lahko organizira vse leto. Če varnost ljudi in živali med preizkušnjo ni več zagotovljena, se mora izpit prekiniti.

Izpite za reševalne pse lahko opravljajo vsi psi ne glede na velikost, pasmo ali rodovnik. Vodnik se lahko v enem dnevu udeleži izpita samo ene stopnje in vrste pri enem prireditelju. Vodnik, ki je izpit uspešno opravil, lahko naslednjo, višjo stopnjo izpita ob ustrezni starosti psa v isti vrsti dela opravlja naslednji dan. To velja za vse stopnje izpitov. Vodnik lahko k izpitu vodi več psov, enega psa pa na izpitu ne sme voditi več vodnikov.

Pri opravljanju izpita je dovoljeno uporabljati kratka slušna in vidna povelja (geste). V povezavi s povelji je dovoljeno uporabljati tudi ime psa. Ta kombinacija velja kot eno slušno povelje. Poveljevanje z gibi (gestikuliranje) se šteje enako kot slušna povelja. Nakazovanje s prinosilom: pes mora vodniku prinesiti prinosilo takoj po najdbi markerja. Po prevzemu prinosila in po povelju vodnika mora pes neodvisno od dodatne pomoči privedi vodnika k markerju. Pes mora ohraniti stalen vidni stik z vodnikom.

Če vodnik in pes nista bila uspešna, vodnik lahko izpit s psom ponavlja, vendar ne prej kot v šestih dneh od prejšnje preizkušnje. Bolnim živalim oz. psom, pri katerih obstaja sum, da so zboleli za nalezljivo boleznijo, je prepovedana prisotnost in udeležba na vseh stopnjah izpitov.

Vodnik lahko psa pohvali samo enkrat po vsaki končani vaji. Nagrajevanje psa s hrano med preizkušnjo ni dovoljeno. Sodnik lahko opravljanje izpita prekine, če je pes nevodljiv, če je očitno, da je pes pomanjkljivo usposobljen, ali če je očitno, da pes zaradi napačne priprave (vadbe) ni sposoben opravljati preizkušnje na izbrani stopnji. Sodnik prav tako lahko prekine opravljanje preizkušnje, če je očitno, da je pes poškodovan, ali če kaže bolezenske znake. Vsako nadlegovanje markerja (dotik s šapo, praskanje, siljenje v markerja z gobcem, lizanje ipd.) vpliva na oceno preizkušnje. Vsaka poškodba markerja pomeni diskvalifikacijo reševalnega para.

5.2 PREVERJANJE ZNAČAJA PSA

Sodnik opazuje značaj (»nрав«) psa pred in med izpitom. Sodnik mora psa, ki očitno kaže značajske pomanjkljivosti (strelolahost, bojzljivost, napadalnost), izločiti in to vpisati v delovno knjižico oz. sodniško poročilo.

Preverjanje značaja obsega:

- zanesljivost psa ob stiku s tujimi osebami;
- zanesljivost psa kljub motečim dejavnikom (npr. strelomirnost, ropot strojev);
- delo v oteženih razmerah (npr. dolgotrajno delo, več psov hkrati na delu, vročina ali mraz, prah in dim, močna obremenitev vonja);
- ugotavljanje drugih značajskih pomanjkljivosti (strelolahost, plašnost in s tem povezana agresivnost, ostrost in s tem povezan strah in druge pomanjkljivosti).

5.2.1 Ocenjevanje obnašanja psa

- Pozitivno obnašanje psa:
 - Samozavesten, zanesljiv, pozoren, temperamenten, sproščen.
- Še dopustni mejni primeri:
 - Nekoliko nemiren, rahlo razdražen, nekoliko negotov. Taki psi lahko pristopijo k izpitu, vendar je treba natančno opazovati njihovo vedenje med delom.

- Negativno obnašanje:

Negotov, plašen, popadljiv, zelo agresiven pes. Takšni psi so za reševalno delo neprimerni in se izločijo iz preizkušnje.

Sodnik mora preveriti, kako pes prenaša nagobčnik. Ta test psa se ne opravlja v povezavi z drugimi vajami poslušnosti pri izpitu IRP-P in na vseh izpitih 1. stopnje IRP-R/1, IRP-PO/1, IRP-SL/1, IRP-L/1, temveč posebej pred prijavo sodniku. V ocenjevalni list se vpiše: »prenaša nagobčnik« oz. »ne prenaša nagobčnika«. Pri izpitih višje stopnje mora biti pes obvezno naučen nošenja nagobčnika, sicer ne sme opravljati izpita. Isto velja tudi na preizkušnjah za uvrstitev v regijske enote, MERP ali SIP.

5.3 PREVERJANJE POSLUŠNOSTI

Preverjanje se opravlja za naslednje izpite:

- IRP-R1 in IRP-R2 (RH-T A in RH-T B),
- IRP-PO1 in IRP-PO2 (RH-FL A in RH-FL B),
- IRP-SL1 in IRP-SL2 (RH-F A in RH-F B).

5.3.1 Splošna določila

Sodnik lahko sam odloči, ali se poslušnost izvaja kot skupinsko delo (največ trije psi) ali posamično. Pri prijavi in odjavi sodniku je pes na povodcu. Dovoljena sta enojni povodec in kovinska ovratnica z velikimi členi. Vodnik sam izbere, kakšna povelja bo uporabljal, toda povelja morajo biti kratka in slušna. Pes mora vaje izvajati živahno in hitro. Vsaka vaja se začne in konča v osnovnem položaju. V osnovnem položaju pes sedi vzporedno z vodnikom na njegovi levi strani, plečka psa je ob vodnikovem kolenu. Sodnik da znak za začetek vaje. Vse drugo – obrate, ustavljanje, spremembe hitrosti hoje – izvede vodnik brez znaka sodnika. V skupini morajo biti vsaj štiri osebe, tudi drugi vodnik (tisti, ki ima tedaj psa na odlaganju). Ena izmed oseb v skupini mora imeti psa, ki mora biti na povodcu. Pri odpoklicu je prehod psa iz sedenja pred vodnikom v osnovni položaj mogoč na dva načina: neposredno ali okoli vodnika. Zaporedje od prve do šeste vaje izžreba vodnik tik pred začetkom dela in vodnik mora vaje izvajati v izžrebanem zaporedju. Hrup motorja se mora izvajati ves čas med izvajanjem vaj. Dva strela (kalibra od 6 do 9 mm) sta lahko med vsemi vajami, razen pri vaji »pošiljanje naprej z ležanjem«. Pes se mora obnašati mirno in nezainteresirano za strel. Če pes ob strelu pokaže napadalnost, je to še dopustno, če ga vodnik z glasom obvladuje. Vse

točke dobi lahko samo strelomiren pes, ki se ob strelu in hrupu obnaša mirno. Napadalni in plahi psi so diskvalificirani.

5.3.2 Navodila za izvedbo

	NAZIV VAJE	ŠT. TOČK
1.	<i>Prosta vodljivost</i>	10
2.	<i>Sedenje med gibanjem</i>	5
3.	<i>Ležanje z odpoklicem</i>	5
4.	<i>Stoja z odpoklicem</i>	5
5.	<i>Prosto prinašanje vodnikovega predmeta</i>	5
6.	<i>Plazenje</i>	5
7.	<i>Pošiljanje naprej z ležanjem</i>	5
8.	<i>Odlaganje z motenjem</i>	10
	SKUPAJ	50

Tabela 1: Preverjanje poslušnosti

5.4 PREMAGOVANJE OVIR

Preverjanje se opravlja za naslednje izpite:

- IRP-R1 in IRP-R2 (RH-T A in RH-T B),
- IRP-PO1 in IRP-PO2 (RH-FL A in RH-FL B),
- IRP-SL1 in IRP-SL2 (RH-F A in RH-F B).

5.4.1 Splošna določila

Pri prijavi in odjavi sodniku je pes na povodcu. Dovoljena sta enojni povodec in kovinska ovratnica z velikimi členi. Vodnik sam izbere, kakšna povelja bo uporabljal, slušna in/ali vidna povelja morajo biti kratka. Vsaka vaja se začne in konča v osnovnem položaju. Način položaja (sedenje, ležanje, stoja) na ali po oviri (če se položaj zahteva) lahko izbira vodnik glede na posamično oviro. Vse ovire morajo biti izdelane tako, da se pes na njih ne more poškodovati.[2]

5.4.2 Navodila za izvedbo

	NAZIV VAJE	ŠT. TOČK
1.	<i>Premikajoči se most na sodih</i>	5
2.	<i>Gugalnica</i>	5
3.	<i>Vodoravna lestev</i>	10
4.	<i>Skok v daljino</i>	5
5.	<i>Plazenje skozi tunel</i>	5
6.	<i>Prehod prek neprijetnega materiala</i>	5
7.	<i>Vodljivost na daljavo</i>	10
8.	<i>Nošenje in predaja psa</i>	5
	SKUPAJ	50

Tabela 2: Premagovanje Ovir

5.5 PREIZKUŠNJA ZA UVRSTITEV V SKUPINE ZA ISKANJE POGREŠANIH OSEB (SIP)

Na preizkus za uvrstitev v državno skupino ali pokrajinske skupine za iskanje pogrešanih oseb v okviru KZS in URSZR se lahko uvrščajo vodniki s psi za iskanje pogrešanih oseb in vodniki s psi sledarji.

5.5.1 Splošni pogoji

Preizkušnjo za psa in vodnika za uvrstitev v pokrajinsko oz. mobilno skupino za iskanje pogrešanih oseb lahko opravljajo reševalni pari z uspešno opravljenim izpitom (IRP-PO/1, IRP-PO/2 oz. IRP- SL/1 in IRP-SL/2), če izpolnjujejo tudi preostale pogoje, ki jih predpisuje komisija za reševalne pse pri KZS in URSZR in obsegajo:

1. preizkus znanja prve pomoči ponesrečencu (PMP),
2. preizkus znanja prve pomoči psu (PVP),
3. preizkus poznavanja in uporabe vrvne tehnike,
4. preizkus poznavanja nevarnosti v gorah,
5. preizkus poznavanja orientacije in gibanja na terenu,
6. opravljen seminar o uporabi sistema zvez ZA-RE,
7. preizkus fizične vzdržljivosti vodnika in psa,

8. podpisana pristopna izjava, da vodnik prostovoljno pristopa v pokrajinsko ali državno enoto za iskanje pogrešanih oseb.

Preizkušnja za uvrstitev v skupine za iskanje pogrešanih oseb je sestavljena iz dveh delov.

5.5.2 Prvi del preizkušnje

Prvi del preizkušnje je namenjen preverjanju kondicije vodnika in psa, motivaciji za iskanje, uporabi radijskih zvez in preverjanju znanja PMP.

Potek preizkušnje

Iskanje ob poti na razdalji od 1500–2000 m, odvisno od konfiguracije terena, višinska razlika do 50 m, čas za iskanje: 60 min. Prekoračitev časa se kaznuje, vsako minuto z eno kazensko točko; dobro vidna pot, razdalje so označene na vsakih 500 m. Vodnik je seznanjen z dolžino poti. Išče se dva pogrešana na razdalji do 20 m od poti (do 40 odstotkov poraščeno območje). Vodniki začnejo s 15-minutnimi razmiki.

Markerji se menjujejo vsako uro. Za vsakim vodnikom, ki gre na pot, gresta v razdalji 100 m dva markerja, ki ju usmerja vodja iskanja proti novim skrivališčem. Markerji so z vodjo delovišča povezani z radijsko zvezo na drugi frekvenci (kanalu), kot sta radijsko povezana vodnik in sodnik. Po potrebi sodnik in vodja iskanja ob poti medsebojno komunicirata po sodnikovem kanalu ali po telefonu (obvestilo sodniku o odhodu novega kandidata). Markerje se zamenja po vsakem uspešnem iskanju (najdbi). Kot uspešno se upošteva vsako najdbo markerja (oblika nakazovanja ni določena). Vodnik po radijskih zvezah obvesti sodnika o najdbi, lokaciji pogrešanca in njegovem stanju. Sodnik in vodnik komunicirata na prej dogovorjeni frekvenci (kanalu). Sodnik se nahaja na koncu iskalnega območja in preveri pravočasnost prihoda, ocenjuje kondicijo vodnika in psa ter motiviranost psa po prvem iskanju, preveri, ali ima vodnik s seboj zahtevano osebno in tehnično opremo, skupaj z nahrbtnikom težko 8 kg. Zdravnik ali medicinska sestra ob prihodu vodnika na konec iskalnega območja ugotovi pulz in pritisk vodnika in ju oceni. Vodnik odloži psa in nato opravlja še preizkus znanja iz PMP (10 min).

S tem je prvi del preizkušnje končan.

5.5.3 *Drugi del preizkušnje*

Drugi del preizkušnje je iskanje dveh pogrešanih (program IRP-PO/1).

Potek preizkušnje

Srednje poraščen teren, velik 100 x 200 m (20000 m²), dve pogrešani osebi, čas za iskanje: 15 min. Vodnik se samostojno odloči, kje bo začel iskanje (dostop je dovoljen s treh smeri). Gibanje vodnika je samo naprej. Sodnik na primerni razdalji spremlja vodnika in ocenjuje delo vodnika in psa. Po končanem iskanju so kandidati dolžni markirati svojim kolegom. Za hitrejši potek preizkušnje sta v drugem delu pripravljene dve enaki delovišči, dva sodnika in dve vodji delovišč z ustrezno tehnično ekipo (markerji).

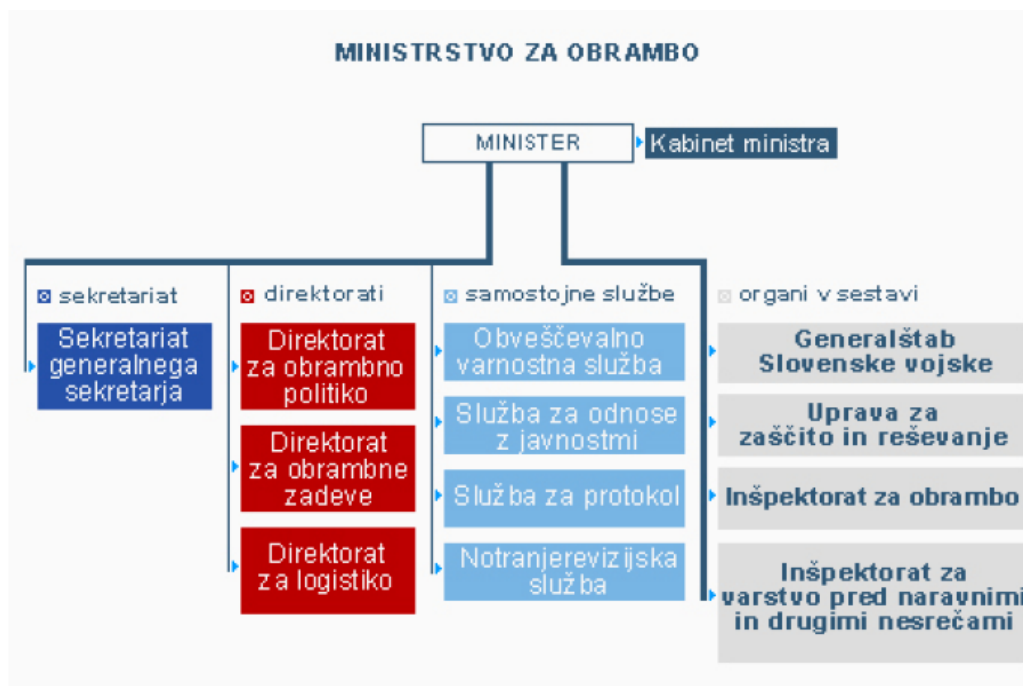
5.5.4 *Razporejanje*

Vodnike s psi se razvršča v skupine za iskanje pogrešanih po doseženem rezultatu na preizkušnji in po krajevni pristojnosti. V državno intervencijsko skupino (SIP) se lahko razvrsti samo pse z opravljenim izpitom 2. stopnje (IRP-PO/2 oz. IRP-SL/2). Vodniki psov sledarjev se na seznam skupine za iskanje pogrešanih oseb uvrščajo ločeno od vodnikov za preiskavo terena. Pogojno se lahko v SIP uvrsti tudi uspešne pse in vodnike z izpitom prve stopnje, ki pa morajo v 6 mesecih opraviti tudi izpit višje stopnje zahtevnosti (IRP-PO/2). Pri delu skupin za iskanje pogrešanih oseb po potrebi sodelujejo tudi vodniki psov za iskanje zasutih v snegu in vodniki s psi za iskanje zasutih v ruševinah. K sodelovanju se lahko povabi samo vodnike z opravljenimi preizkusi, ki so navedeni pod točkami od 1 do 7 v splošnih pogojih.

Število vodnikov psov za iskanje pogrešanih oseb in vodnikov psov sledarjev, ki se uvrščajo na listo pri URSZR, določa Komisija za reševalne pse pri KZS, upoštevajoč merila in kriterije URSZR.

Uvrstitev v skupino SIP velja za eno leto.[2]

6 NAČRT AKTIVIRANJA VODNIKOV REŠEVALNIH PSOV REGIJSKIH SKUPIN ERP PRI KZS

Slika 2: Organigram – Uprava za zaščito in reševanje

6.1 NAMEN

Načrt ureja aktiviranje pristojnih regijskih skupin ERP za iskanje pogrešanih oseb, iskanje, reševanje in nudenje pomoči preživelim v ruševinah, ob naravnih in drugih nesrečah, pomoč ostalim regijskim službam zaščite in reševanja v nesrečah ter v primerih vaj in strokovnega usposabljanja.

Regijske enote reševalcev z reševalnimi psi opravljajo naslednje naloge:

- iskanje pogrešanih na terenu,
- iskanje ponesrečencev v ruševinah,
- iskanje zasutih v zemeljskih plazovih,
- iskanje zasutih v snegu – do roba gozdne meje,
- sodelovanje pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah v skladu z organizacijo in sposobnostjo službe.

6.2 OBMOČJE DELOVANJA

Z zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS št. 51/06) je regija geografsko, urbano ali kako drugače povezano območje dveh ali več lokalnih skupnosti, ki z vidika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami predstavlja celoto. Na podlagi uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (Uradni list RS št. 92/07) se kot službe državnega pomena organizirajo tudi enote reševalcev z reševalnimi psi.[3]

Območja delovanja regijskih skupin enot ERP pri KZS so naslednja:

ERP-1

Skupina ERP-1 deluje na območju izpostave URSZR Kranj, kjer delujejo naslednje enote:

- ERP pri Kinološkem društvu Naklo,
- ERP pri Kinološkem društvu Storžič,
- ERP pri Kinološkem društvu Bled-Lesce.

Pokriva Gorenjsko.

ERP-2

Skupina ERP-2 deluje na območju izpostave URSZR Ljubljana, kjer delujejo naslednje enote:

- ERP pri Kinološkem društvu Ljubljana,
- ERP pri Kinološkem društvu Šmarna gora,
- ERP pri Kinološkem društvu Krim,
- ERP pri Kinološkem društvu Domžale,
- ERP pri Kinološkem društvu Kamnik,
- ERP pri Kinološkem društvu Logatec.

Pokriva ljubljansko regijo in Notranjsko.

ERP-3

Skupina ERP-3 deluje na območju izpostave URSZR Celje – Zahodnoštajerska regija, kjer deluje naslednja enota:

- ERP pri Kinološkem društvu reševalnih psov Celje.

Pokriva zahodno Štajersko, podravsko regijo, Koroško in Pomurje.

ERP-4

Skupina ERP-4 deluje na območju izpostave URSZR Trbovlje, kjer deluje naslednja enota:

- ERP pri Kinološkem društvu Zagorje ob Savi.

Pokriva Zasavje.

ERP-5

Skupina ERP-5 deluje na območju izpostave URSZR Novo mesto, kjer delujeta naslednji enoti:

- ERP pri Kinološkem društvu K-9,
- ERP pri Kinološkem društvu Klub za šolanje psov Novo mesto – Prečna.

Pokriva Dolenjsko.

ERP-6

Skupina ERP-6 deluje na območju izpostave URSZR Brežice, kjer deluje naslednja enota:

- ERP pri Kinološkem društvu Brežice.

Pokriva Posavje.

ERP-7

Skupina ERP-7 deluje na območju izpostave URSZR Nova Gorica – Severno primorska regija, kjer delujeta naslednji enoti:

- ERP pri Kinološkem društvu Nova Gorica,
- ERP pri Kinološkem društvu Tolmin.

Pokriva severno Primorsko.

ERP-8

Skupina ERP-8 deluje na območju izpostave URSZR Koper, kjer deluje naslednja enota:

- ERP pri Kinološkem društvu Obala.

Pokriva Obalo in Notranjsko.[4]

6.3 POSTOPEK REŠEVANJA

6.3.1 Obveščanje

ReCo o nesreči obvesti vodjo regijske ERP, na območju katere se je zgodila nesreča, oziroma pristojne po vrstnem redu:

- vodjo vseh enot reševalnih psov,

- namestnika vodje vseh enot reševalnih psov za določeno območje.

6.3.2 Aktiviranje

Aktiviranje vodnikov reševalnih psov regijske skupine ERP lahko odobrijo:

- vodja regijske skupine ERP, namestnik vodje regijske skupine ERP (kadar vodniki reševalnih psov ERP posredujejo v okviru matičnega območja oziroma določenih območjih delovanja),
- vodja vseh enot reševalnih psov,
- operativni vodja vseh ERP ali njegov namestnik,
- vodja izpostave URSZR,
- regijski poveljnik CZ oziroma njegov namestnik na območju, kjer se je zgodila nesreča,
- osebe, določene v Navodilih za delo v centrih za obveščanje.

Osebe, pristojne za aktiviranje vodnikov reševalnih psov regijske skupine ERP, lahko v posameznih primerih odredijo tudi aktiviranje drugih ali dodatnih reševalcev. Aktiviranje praviloma izvede ReCO, na območju katerega se je zgodila nesreča, oziroma ReCO, na območju katerega se nahaja pristojna regijska skupina ERP. Če delavec ReCo ne ve natančno, na katerem območju se je nesreča zgodila, zahteva dodatne informacije – geografske koordinate.

Primarna oblika aktiviranja vodnikov reševalnih psov regijskih skupin ERP je preko sistema in sprejemnikov osebnega klica ZA-RE, tako da posreduje obvestilo o kraju iskalne akcije, času in kraju zbora regijskih skupin ERP glede na zahtevo vodstva ERP ali sklicatelja. Sekundarno aktiviranje predstavlja sistem javnih telefonskih zvez, ki jih zagotavljajo operaterji mobilnega in stacionarnega telefonskega prometa.

Na zahtevo vodstva ERP se lahko v aktiviranje reševalcev vključi tudi policija, vendar le v dogovoru z OKC PU, če po razpoložljivih sredstvih zvez v sistemu ZA-RE aktiviranje vodnikov reševalnih psov ni bilo uspešno.

Če tudi slednje ni bilo uspešno, se aktivira kurirska služba, ki jo zagotavlja KZS. Če na območju regijske skupine ERP, kjer se je dogodila nesreča, ni dosegljiv nobeden od vodnikov reševalnih psov, se aktivira sosednjo regijsko skupino. ReCO o tem obvesti CORS, ta pa vodjo vseh enot reševalnih psov, operativnega vodjo vseh ERP ali njegovega namestnika.

Vodniki reševalnih psov, ki so prejeli poziv preko pozivnikov ZARE ali po telefonu, so se dolžni nemudoma telefonsko javiti vodji regijske skupine ERP ali njegovemu namestniku. Potrditi morajo prejeti klic in svojo pripravljenost ali nepripravljenost za iskalno akcijo.

6.3.3 Vodenje

Vodja intervencije je praviloma vodja pristojne regijske skupine ERP ali njegov namestnik. V primerih, ko nista dosegljiva, lahko vodenje intervencije prevzame najprej dosegljiv vodnik reševalnega psa pristojne regijske skupine. V takšnih primerih lahko vodja vseh enot ERP pri KZS določi za vodjo intervencije in napoti na mesto nesreče tudi vodjo vseh enot regijskih skupin ERP ali njegovega namestnika, operativnega vodjo MERP ali njegovega namestnika. Vodja regijske skupine ERP ali njegov namestnik deluje v skladu z vodjo reševalne akcije (vodjo intervencije). Vodja enote mora pred odhodom na intervencijo obvestiti pristojni center za obveščanje o odhodu na intervencijo ter o tem, koliko vodnikov reševalnih psov se je po oddaji poziva oziroma klica za aktiviranje s strani pristojnega centra za obveščanje javilo vodji regijske skupine ERP.

Ob večjih potrebah po vodnikih reševalnih psov se lahko v skladu z zahtevo vodje intervencije, vodje vseh enot reševalnih psov, operativnega vodje vseh ERP ali njegovega namestnika aktivira državna enota reševalnih psov MERP po navodilih, ki veljajo za aktiviranje te enote.

Osebe, pristojne za aktiviranje vodnikov reševalnih psov regijskih skupin ERP oziroma vodje intervencije, lahko v posameznih primerih preko ReCO na območju nesreče odredijo tudi aktiviranje drugih dodatnih vodnikov reševalnih psov. Dodatno se praviloma aktivirajo najprej sosednje regijske skupine. V teh primerih poleg matičnega ReCO pri aktiviranju sodelujeta tudi CORS in ReCO, na območju katerega se nahajajo s strani vodje intervencije ali pristojnih za aktiviranje dodatno zahtevane regijske skupine ali posamezni vodniki reševalnih psov. Pri tem velja, da se informacije praviloma preko CORS posreduje ReCO, na območju katerih so zahtevane regijske skupine in vodniki reševalnih psov. Aktiviranje izvedejo ReCO za svoje območje. Na zahtevo vodje intervencije se lahko aktivirajo tudi druge enote za zaščito in reševanje, ki so nujno potrebne za izvedbo intervencije (gasilci, gorski reševalci, jamarski reševalci). Aktiviranje se izvede na načine, določene v Navodilih za delo v centrih za obveščanje, ter po navodilih za aktiviranje teh enot.

6.3.4 Poročanje

Vodja vsake udeležene enote na intervenciji mora centru za obveščanje javiti čas odhoda na intervencijo, čas prihoda na intervencijo, čas odhoda z intervencije in število sodelujočih na intervenciji. Vodja intervencije med intervencijo poroča ReCO, na območju katerega se je zgodila nesreča, o nesreči, delu in poteku iskanja in reševanja. Po koncu intervencije mora vodja intervencije podati podrobno pisno poročilo ReCO ter Komisiji za reševalne pse pri KZS.

O koncu in izidu reševalne akcije je vodja intervencije vodnikov reševalnih psov dolžen obvestiti vodjo vseh enot ERP. Preko sistema osebnega klica ZA-RE ter po potrebi telefonsko vodja intervencije prekliče aktiviranje oziroma stanje pripravljenosti vodnikov. Isto velja, če se je akcija končala še pred zborom vodnikov reševalnih psov. Po petih dneh po končani intervenciji mora vodja regijske skupine ERP v informacijski sistem URSZR o nesrečah in intervencijah vnesti zahtevane podatke. Če so poleg vodnikov reševalnih psov v intervenciji, ki jo je vodila ERP, sodelovale tudi druge enote za zaščito, reševanje in pomoč (kinologi REZ, Zveze društev in klubov vodnikov reševalnih psov Slovenije, gasilci, jamarski reševalci, potapljači PRS, jamarji), mora vodja intervencije v obrazcu upoštevati tudi podatke o vseh sodelujočih v intervenciji. Če so vodniki reševalnih psov regijske skupine ERP le sodelovali v intervenciji, samo intervencijo pa je vodila druga enota za zaščito, reševanje in pomoč oziroma pristojni štab civilne zaščite, vodja ERP potrebne podatke o intervenciji pošlje vodji intervencije, ki v informacijski sistem za elektronsko poročanje o intervencijah in nesrečah vpiše ustrezne obrazce s podatki o vseh udeležencih v intervenciji.

6.4 DELOVANJE REGIJSKIH SKUPIN ERP V DRUGIH NESREČAH

Ob večjih naravnih in drugih nesrečah, ob katerih je poleg ostalih sil za zaščito, reševanje in pomoč potrebno sodelovanje vodnikov reševalnih psov ERP, le-ta deluje v skladu z odločitvami vodij intervencij oziroma odločitvami pristojnih poveljnikov civilne zaščite.

6.4.1 Ažuriranje seznamov vodnikov reševalnih psov ERP

KZS redno, vsaj enkrat na leto, osveži sezname reševalnih parov ERP in jih posreduje URSZR. Slednji sezname posreduje ReCO.

6.5 ODGOVORNOST

Vodniki reševalnih psov regijskih skupin ERP, centri za obveščanje in vsi ostali, ki sodelujejo v procesu aktiviranja, obveščanja in poteka intervencije, so se dolžni ravnati po opisanem postopku. Za izvajanje postopka so odgovorni vodje reševalnih skupin ERP, za nadzor nad izvajanjem postopka pa vodja vseh enot reševalnih psov.

6.6 NAPOTKI IN NAVODILA

Napotke in navodila glede reševalne akcije posreduje vodja regijskih skupin ERP.

6.7 PRILOGE

Tem navodilom so dodani naslednji dokumenti:

1. seznam vodnikov reševalnih psov regijskih skupin ERP,
2. poročilo o akciji,
3. poročilo o poškodbah ponesrečencev,
4. seznam udeležencev akcije,
5. obračun potnih stroškov.

Če vodja intervencije ni bil vodja regijske skupine ERP ali njegov namestnik, vodja vseh enot ERP ali njegov namestnik ali vodja vseh enot KZS, je vodja intervencije dolžan izdati vodnikom reševalnih psov potrdilo o reševalni akciji. Potrdila zanje zbere vodja regijske skupine ERP ali za to nalogo imenuje pomočnika.[4]

7 PRISTOP K IZVAJANJU ISKALNE IN REŠEVALNE AKCIJE

7.1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI POGREŠANIH OSEB

Navajam splošne kategorije, ki se najpogosteje uporabljajo za razvrstitev pogrešanih oseb. Vsako kategorijo ločujejo specifične značilnosti, vendar so pri vsaki tudi izjeme in dobra iskalna strategija se osredotoči na najverjetnejše.

Otroci (od 1 do 3 let):

- ne zavedajo se dejstva, da so se izgubili,
- sposobnost orientacije in občutek za smer sta skoraj nična,
- nagnjeni so k brezciljnemu tavanju,
- morda bodo poiskali najprikladnejše mesto, da ležejo in zaspijo:
 - o v drevesnem panju,
 - o pod gostim grmičkom,
 - o pod skalnatim previsom,
 - o pod mizico za piknike.

Otroci (od 3 do 6 let):

- ti otroci so bolj mobilni in so sposobni prehoditi večje razdalje,
- zavedajo se, da so se izgubili, in se bodo trudili najti pot domov ali nazaj do območja, ki jim je znano,
- imajo določene cilje in morda jih pritegne zanimanje za živali, lahko sledijo starejšim otrokom ali pa zgolj raziskujejo,
- ko se utrudijo, si običajno poiščejo mesto za spanje,
- mnoge so naučili, da se izogibajo neznanecem, zato se ne bodo oglasili ljudem, ki jih iščejo ter jih kličejo po imenu.

Otroci (od 6 do 12 let):

- imajo bolj razvit občutek za smer in orientacijo,
- navadno se lažje orientirajo v znanemu okolju in postanejo zmedeni v novem okolju,
- zgodi se, da namenoma pobegnejo od doma, da bi se izognili se kazni, dobiti pozornost ali pa se zgolj kujajo,
- ne glede na to, ali so namenoma pobegnili ali so se izgubili, se navadno ne odzovejo na klice,
- tema navadno povzroči, da sprejmejo pomoč in dovolijo ljudem, da jih najdejo,

- otroci teh let občutijo iste strahove in težave, kot bi jih odrasla oseba, vendar je njihov občutek nemoči veliko večji,
- okoliščine izgube so pogosto odsev selitve v tuje okolje.

Starejši (nad 65 let):

- pogosto imajo Alzheimerjevo bolezen ali pa so senilni,
- hitro jih pritegne nekaj, kar jim ugaja,
- njihova orientacija je dobra v znanem okolju, v novem pa ne,
- bolj aktivne in lucidne osebe se tako izčrpajo, da jih to lahko pripelje do srčnega infarkta ali drugih smrtnih okoliščin,
- pogosto slabo slišijo ali so gluhi,
- večina kaže težave pri sprejemanju nadzora (tako kot pri otrocih).

Psihično zaostali (vse starosti):

- večinoma se odzovejo kot otroci, stari od 6 do 12 let,
- mnogokrat se ne odzovejo na svoje ime,
- pogosto se bodo skrili iz vidnega polja zaradi strahu ali zato, ker si želijo najti zavetje,
- mnogokrat bodo ostali dneve in dneve na isti lokaciji,
- čeprav nimajo fizičnih težav, ne bodo naredili ničesar, da bi si pomagali.

Obupanci:

- najpogosteje iščejo samoto,
- najpogosteje se ne odzovejo ljudem, ki jih iščejo, saj menijo, da motijo njihovo samoto,
- najpogosteje so znotraj civilizacije,
- najpogosteje jih najdemo v bližini obiskanih/vidnih lokacij (velikokrat si poiščejo mesto, od koder je videti domačijo):
 - o ob jezeru ali na vrhu hriba,
 - o na območju, kjer je dober razgled,
 - o redko jih najdemo v podrasti.

Hribovci:

- najpogosteje se držijo načrtane poti,
- težave se najpogosteje pojavijo pri orientiranju, ker se spremenijo pogoji na poti (navadno postanejo pogoji težji):
 - o zemeljski udar na poti,
 - o pot ni vzdrževana,

- pot pokrije snežna odeja,
- slabo označena križpotja,
- pogosto so skupine, ki se odpravijo na izlet, sestavljene iz ljudi, ki so kondicijsko različno pripravljene, zato nekdo lahko zaostane, ostane brez orientacije in se izgubi,
- kadar se odločijo skrajšati pot, pogosto izgubijo orientacijo in se spustijo po napačnem bregu,
- zelo so odvisni od potovalnih pripomočkov in poti, po katerih se orientirajo,
- pri analizi dejanskega obnašanja (na 501 primeru) so se pokazali ti vzorci:
 - 46 % jih je sledilo poti, ko so se izgubili,
 - odtočni kanali pogosto služijo kot kazalo poti,
 - precej ljudi tava ali jo ubere po bližnjici,
 - 43 % se jih vrne samih,
 - 54 % se jih spusti po bregu navzdol,
 - 20 % jih ostane na isti nadmorski višini,
 - 25 % jih gre v hrib,
 - 34 % jih je najdenih v radiu ene km od kraja, kjer so se izgubili,
 - 90 % pogrešanih se je gibalo 24 ur, nekaj manj jih je najdenih v 24 urah,
 - 3,22 km na uro je verjetna povprečna hitrost, ki nam pomaga teoretično zaznamovati iskalno območje,
 - 33 % se jih giblje po temi,
 - osebe se navadno odzovejo reševalcem,

Lovci:

- so bolj osredotočeni na divjad kot na smer gibanja,
- v vznemirjenju preganjanja divjadi pogosto zaidejo na območja, polna pasti, prodnate njive, v podrastje ali globok sneg ter se ne ozirajo dovolj na izmučenost,
- nagnjeni so k temu, da se zamudijo v noč in da ne precenijo dobro svojih fizičnih zmogljivosti,
- niso pripravljene na izjemno težke vremenske razmere (močne nevihte jeseni usmerjajo gibanje divjadi ter s tem napredek pri lovu),
- pri analizi dejanskega vedenja (na 167 primerih) so se pokazali ti vzorci:
 - osebe so navadno mobilne,
 - osebe so komunikativne,
 - 40 % jih je sledilo kanalizaciji.

Pobiralci jagodičevja, gob, storžev:

- nameravajo ostati na enem območju,
- navadno ne nosijo živeža ali opreme za preživetje,
- odpravijo se ob lepem vremenu in so posledično oblečeni v lahka oblačila,
- ker je njihova pozornost usmerjena v tla, jih pogosto zavedejo rahle spremembe območja,
- poskusi, da bi se vrnili na znano območje, jih pogosto zavedejo in se zaradi popolne neorientiranosti še bolj oddaljijo,
- njihovo preživetje je zelo vprašljivo.

Ribiči:

- navadno so zelo dobro orientirani zaradi vodnega toka ali položaja jezera,
- razlog, zakaj se ne vrnejo, je navadno nesreča: zdrs v vodo, padci čez skalovje med premikanjem ob potoku, izguba tal pod nogami v deroči vodi,
- navadno se išče mrtvega človeka.

Plezalci:

- so dobro opremljeni in samozadostni,
- ostajajo na začrtani poti ali blizu nje,
- glavni vzrok nesreče so navadno sprememba vremena in nevarnosti na terenu
- pogost vzrok so tudi padci in snežne plazovine,
- za iskanje in vrnitev je potrebno tehnično znanje.

Smučarji:

- večinoma so mladi, stari pod 35 let,
- skoraj vsi so v dobri fizični in psihični kondiciji,
- eden izmed treh je zelo izkušen, veliko pa jih ima vsaj nekaj izkušenj,
- osebe so navadno dobro opremljene in oblečene,
- pri analizi dejanskega vedenja (na 87 primerih) so se pokazali ti vzorci:
 - o situacijo povzročijo z lastnim neprimernim ravnanjem,
 - o zaradi vremena se jih izgubi 33 % in zaradi teme 20 %,
 - o večina se jih izgubi, ker izgubijo orientacijo ali pa napačno presodijo čas,
 - o 20 % jih ima slab zemljevid ali pa ga sploh nimajo,
 - o ko se izgubijo, navadno sledijo poti, sledi,
 - o 50 % je mobilnih,

- 54 % jih je bilo najdenih v radiju 3,22 km od tam, kjer so jih nazadnje videli, 82–85 % jih je bilo najdenih v radiju 8,05 km,
- 83 % se jih ne giblje več kot 24 ur,
- 30–45 % se jih giblje tudi ponoči,
- skoraj vsi so komunikativni v stiku z reševalci,
- 50 % se jih vrne samih,
- 50 % jih najdejo reševalci.

Ostale izgubljene in pogrešane osebe:

- v to kategorijo uvrščamo pobegle osebe, osebe, ki gredo na kampiranje, piknik,
- več iskalnih akcij je zaradi oseb, mlajših od 8 ali starejših od 60 let,
- osebe so navadno v dobri fizični kondiciji, 65–70% jih je v dobrem psihičnem stanju,
- običajno se izgubijo zaradi človeškega faktorja – nepazljivosti,
- pri analizi dejanskega vedenja (na 279 primerih) so se pojavili ti vzorci:
 - 40–50 % jih je primerno opremljenih,
 - 45–55 % jih je primerno oblečenih, 30 % ne tako zelo, 15 % jih je neprimerno oblečenih,
 - večina se je izgubila zaradi slabe orientacije, ker jih nihče ni dovolj nadzoroval ali pa so se namenoma ločili od skupine,
 - najpogosteje tavajo,
 - 50 % jih je sledilo poti, medtem ko so bili izgubljeni,
 - visok odstotek je komuniciral z reševalci,
 - 33 % jih je najdenih v radiju 0,80 km od izhodišča,
 - 69 % jih je najdenih v radiju 3,22 km od izhodišča,
 - 90 % jih je najdenih v radiju 8,05 km od izhodišča,
 - 90 % se jih ni premikalo več kot 24 ur.
 - 30–50 % se jih je gibalo ponoči.

7.2 SPLOŠNI PODATKI, KI SO POMEMBNI ZA PREDVIDEVANJE VEDENJA POGREŠANE OSEBE

Navajam povzetek bistvenih točk, na katere moramo biti pozorni, kadar želimo predvideti gibanje in nahajanje pogrešane osebe.

Kategorija in okoliščine pogrešane osebe:

- otroci se razlikujejo od pohodnikov,
- dejstva, ki so pripeljala do odhoda/izgube, so bistvenega pomena in pomagajo pri predvidevanju.

Območje:

- ravnina omogoča drugačne razdalje kot hribovito, gorato območje.

Vreme:

- omeji gibanje pogrešane osebe,
- osnovni faktor, ki pripelje do hipotermije.

Osebnost:

- razlika med agresivno ali pesimistično osebo ima močan vpliv na možnost/sposobnost preživetja osebe.

Fizična pripravljenost/kondicija:

- slaba telesna pripravljenost hitreje pripelje do poškodb ob upoštevanju območja, po katerem se oseba giblje,
- neposredno vpliva na razdaljo, ki jo pogrešani lahko prehodijo.

Zdravstvene težave

- karkoli, kar bi lahko povzročilo nenormalno vedenje
- imajo direkten vpliv na razdaljo, ki jo je oseba sposobna prehoditi [5]

7.3 ČASOVNA OBDOBJA

Prvo časovno obdobje akcije:

- osredotočenost na območja z veliko verjetnostjo, ki so bila določena v prvotnem odzivu,
- prednostni nalogi sta hitrost in učinkovitost,
- iskalna akcija prvega dne se navadno konča ob 6.00 ali 18.00, kar je odvisno od tega, kdaj se je začela,
- tveganje, da pogrešani utrpijo hujše posledice oziroma umre, s časom narašča.

Drugo časovno obdobje akcije:

- osredotočenost na nova območja z veliko verjetnostjo in na drugotna iskalna območja, ki so že bila preiskana,
- prednostni nalogi sta učinkovitost in natančnost/temeljnost,

- konča se ob 6.00 ali 18.00, odvisno od tega kdaj se je akcija začela.

Nadaljnja časovna obdobja:

- sočasna preiskava območij, ki so zelo in manj verjetna,
- prednostni nalogi sta učinkovitost in temeljitost,
- 12-urne časovne periode, ki trajajo vso reševalno akcijo.

7.4 PREISKAVA

Ključne informacije:

- osebni profil v času zadnjega videnja,
- oprema, ki jo ima pogrešani,
- načrt izleta,
- dejanska pot/videnja,
- osebne izkušnje,
- fizična pripravljenost,
- psihično stanje,
- spremembe vedenja, ki so se zgodile v kratkem,
- navade, droge, zdravila,
- psihični odnos do dejstva, da se je izgubil,
- odnos z ženo/možem, otroki, prijatelji, sodelavci,
- pretekla kazniva dejanja,
- finančne razmere, dolgovi, dvig denarja,
- potrditev opreme (vzorec na podplatih),
- fotografije,
- interesi, hobiji, kaj osebo privlači/zanima,
- preverjanje prijateljev.

INFORMACIJE O DOGODKU

Ključ do uspešne reševalne akcije:

- hiter odziv,
- omejitev gibanja pogrešane osebe in prič,
- varovanje/nadzor ključnih elementov,
- najdba ključnih elementov,
- spreminjanje načinov reševanja,

- uporabljanje izurjenih skupin za označevanje poti,
- začni in nadaljuj s temeljito preiskavo, da bi zbral in analiziral informacije (ključne elemente),
- skrb za varnost vseh udeleženi v reševalni akciji,
- uporaba osebne varovalne opreme, ki zmanjša tveganje za nastanek poškodb.

Reševalci, ki iščejo sledi (ključni elementi)

Psi sledarji, osebe, ki sledijo vizualno, preiskovalne ekipe, direkcija za iskanje opreme:

- naj bi jih poklicali najprej, saj se navadno zelo naglo odzovejo,
- so usposobljeni,
- ni jih veliko (zato so logistične potrebe manjše),
- osnovna naloga je najti ključne elemente.

Primer: psi sledarji, osebe, ki sledijo vizualno, preiskovalne ekipe, direkcija za iskanje opreme.

Reševalci, ki iščejo pogrešane osebe

Reševalci s psi, ki iščejo pogrešane v naravi:

- primarna naloga: preiskava območja, ki so ga nakazale ekipe reševalcev, ki iščejo ključne elemente,
- informacije podajajo ves čas,
- preiskujejo verjetne poti ali naravne ovire, ki so težko prehodne; najdejo tudi dodatne ključne elemente, ki jih je za sabo pustila pogrešana oseba ter tako zožujejo iskalno območje,
- upoštevajo zahteve varnosti pri reševanju, dosledno upoštevajo navodila vodje ter poskrbijo za osebno varovalno opremo.

7.5 OSNOVE DAJANJA NAVODIL

7.5.1 Podatki, s katerimi so seznanjeni vodje skupin

- Trenutna situacija, cilji, strategije in napovedi.
- Vsi podatki o pogrešani osebi, ki bodo reševalcem pomagali prepoznati osebo, najti ključne elemente ali določiti vedenje osebe, na primer:
 - popoln fizični opis,
 - oblačila in oprema,
 - fizična kondicija,

- d. psihično stanje,
 - e. vedenje,
 - f. okoliščine, ki so pripeljale do iskalne akcije.
- c) Kaj je skrb vzbujajoče? Zdravstvene težave? Zdravila, ki jih oseba potrebuje.
- d) Upoštevati je treba tudi ključne elemente:
- a. vzorec podplatov,
 - b. predmeti, ki jih ima pogrešani pri sebi in ki bi jih lahko izgubila ali odložila,
 - c. kako naj javijo o najdenih ključnih elementih,
 - d. navodila, kako označiti lokacijo in čas najdenih predmetov,
 - e. kako zaščititi lokacijo najdbe za naslednje skupine.
- e) Načrt izleta, ki ga je imela pogrešana oseba.
- f) Območje, nevarnosti na določenem iskalnem območju.
- g) Trenutno (ter napovedano) vreme na določenem iskalnem območju.
- h) Oprema, ki jo potrebujejo reševalci:
- a. osebna varovalna oprema,
 - b. oprema za varovanje psa,
 - c. hrana in voda,
 - d. posebna oprema.
- i) Natančen dogovor o načinu komunikacije (uporaba kod, frekvenc).
- j) Natančen dogovor o javljanju – kdaj in kam.
- k) Dogovor o prevozu.
- l) Kako dolgo bo skupina na terenu.
- m) Kdo so sorodniki ali bližnji prijatelji ter kje so locirani.
- n) Mediji: kje se nahajajo, kdo ima stik z mediji, navodila, če se mediji obrnejo neposredno na reševalce.
- o) Taktika:
- a. določeno območje, kje začeti in kako priti do tja,
 - b. konfiguracija, odprtost,
 - c. označevanje,
 - d. sosednji reševalski pari,
 - e. kaj so preiskale ostale skupine,
 - f. kdaj začeti ter kdaj končati, kaj storiti ob najdbi – živega, poškodovanega, mrtvega; navodila kako zavarovati območje najdbe.

- p) Poudarek na medicinskem načrtu, reševanju in evakuaciji.
- r) Organizacijski načrt – kdo je zadolžen za kaj.
- s) Kako dajati navodila – kje in kdaj se bodo dajala, komu se javiti, kateri podatki se bodo zahtevali in na kakšen način morajo biti podani.
- t) Varnostni ukrepi – helikopter, nevarnosti v naravi, kače, pasti za lisice, ostale nevarnosti za pse.
- u) Če se da, naj se približno obvesti, kdaj lahko skupina odide domov.
- v) Kaj storiti, če se poškoduje član reševalne ekipe.[5]

8 ORGANIZACIJA IZVEDBE REŠEVALNE AKCIJE

8.1 SPLOŠNI DEL

Pri iskanju pogrešanih sodeluje veliko reševalcev, iskanje lahko zajema večje ali celo zelo obširno območje. Takšne intervencije so praviloma dolgotrajne in se odvijajo v slabih vremenskih pogojih ali ponoči na vseh mogočih terenih.

S stališča varnosti je tveganje za reševalce zelo veliko. Ker se tveganja pri reševanju ne da izničiti, z dobro načrtovano akcijo, osebno varovalno opremo in natančnimi navodili poskrbimo za manjše tveganje.

Pri načrtovanju, vodenju in ob analizi se večinoma srečujemo s težavami, ki se pojavljajo v večini intervencij:

- delitev slabo poznanega območja na manjše enote; kako iskalnim skupinam ali posameznikom najpreprosteje razložiti, kje je njihovo iskalno območje,
- nadzor trenutne lokacije skupine ali posameznika med samo akcijo,
- kakovostno usmerjanje, pomoč, informiranje o terenu oziroma mogočih poteh za vrnitev v bazo reševalcev na terenu,
- analiza preiskanih območij med iskanjem, kam usmeriti nadaljnje iskanje,
- nadaljevanje iskalne akcije – vedenje o tem, kateri tereni so preiskani in kateri niso.

V iskalnih akcijah uporabljajo naprave in programske opreme, ki je v prosti prodaji in je uporabna tudi v druge namene, je cenovno ugodna, preprosta za uporabo ter trpežna. Prenos podatkov poteka z uporabo že obstoječe opreme, na velike razdalje, z majhno porabo energije. Sistem je uporaben v čim več različnih situacijah. Teži se k temu, da vodnik reševalnega psa ne bi imel veliko dodatnega dela z uporabo navigacijskih naprav in da bi znanje in tehniko lahko uporabil tudi v prostem času za varnejše gibanje po nepoznanih terenih in gorskem svetu. Tako je zagotovljena nenehna pomoč na terenu, predvsem je znižano tveganje pri vrnitvi v bazo. Takšna pomoč na terenu zagotavlja predvsem večjo varnost reševalca in s tem kakovostnejše delo, hitrejšo realizacijo zadane naloge, dober nadzor nad trenutnim dogajanjem in možnost zelo kakovostnega povzetja dogodkov.

8.2 OBVEZNA OPREMA OPERATERJA

Obvezna oprema operaterja so:

- notesnik,
- navigacijski programi,
- ročne in stacionarna radijska postaja,
- ročni GPS.

8.2.1 GPS

GPS je odličen navigacijski pripomoček, vendar je treba opozoriti, da ima prav tako kot drugi inštrumenti tudi svoje omejitve, zato sta poznavanje in uporaba klasične orientacije in topografije ter dela s kompasom nujna za delo z GPS (sistem globalnega določanja položaja). GPS je satelitski navigacijski sistem, ki se uporablja za določanje natančnega položaja in časa kjerkoli na Zemlji ali v zemeljski tirnici. Sistem GPS je zasnovalo obrambno ministrstvo ZDA, ki ga tudi upravlja. Prosto ga lahko uporablja vsakdo, ki ima ustrezen sprejemnik. Razdeljen je na tri odseke: vesoljskega, nadzornega in uporabniškega. Vesoljski odsek vključuje satelite GPS, nadzorni zemeljske postaje, ki skrbijo za nadzorovanje poti satelitov, usklajevanje njihovih atomskih ur in nalaganje podatkov, ki jih oddajajo sateliti. Uporabniški odsek sestavljajo civilni in vojaški sprejemniki GPS, ki razberejo časovne podatke iz več satelitov in nato izračunajo položaj sprejemnikov s postopkom trilateracije.

Delovanje

Sistem sestavlja najmanj 24 satelitov v 6 ravninah tirnic. Vsak od njih Zemljo obkroži dvakrat na dan na višini 20200 km in ima nameščeno atomsko uro. Satelit neprestano oddaja čas (po svoji uri) in podatke o tirnici gibanja, ki jih določajo zemeljske opazovalnice.

Za pridobitev podatkov o zemljepisni dolžini in širini, nadmorski višini ter točnem času potrebujemo signale štirih satelitov. Iz razlike med časom sprejema signala in časom njegove oddaje lahko določimo razdaljo med sprejemnikom in satelitom. Nato iz njihovih signalov in notranje baze podatkov ugotovimo mesta satelitov. Sprejemnik se torej nahaja na sferi, katere središče je satelit in katere polmer je določen z razdaljo, ki jo premagajo radijski signali v času od trenutka oddaje do trenutka sprejema signala. Ker sprejemnik hkrati sprejema signale iz več satelitov, je mogoče določiti položaj sprejemnika na osnovi presečišča sfer s posameznih satelitov. Praviloma je za določitev položaja v tridimenzionalnem prostoru dovolj

poznavanje treh sfer, zato bi bilo tudi za določitev položaja sprejemnika dovolj sprejemati signale treh satelitov. Ta postopek zahteva veliko natančnost ure v sprejemniku. Praviloma bi morala biti tako natančna kot ure v satelitih, kar praktično ni izvedljivo. Zahteve po natančnosti ure v sprejemniku lahko zmanjšamo tako, da uporabimo časovni signal z dodatnega satelita, kar nam omogoča, da merimo le razlike med časi sprejemov signalov s posameznih satelitov. Ker se pri tej metodi nenatančnost ure ne akumulira, je lahko ura v sprejemniku manj natančna. V sprejemnikih se zato lahko uporabljajo kvarčne ure. Natančnost določitve položaja se lahko še poveča z diferenčno metodo, ki temelji na uporabi signalov z dodatnih virov. Te signale lahko oddajajo oddajniki na geostacionarnih satelitih. V Evropi je tako poznan sistem EGNOS, v ZDA pa WAAS. Pri delu geodetov se za uporabo diferenčne metode uporabljajo tudi oddajniki, nameščeni na znani lokaciji v bližini sprejemnika.

Nekaj primerov uporabe

- Osnovna funkcija sprejemnika GPS je prikaz točne lokacije (geografskih koordinat), kjer je sprejemnik. Do leta 2000 so sateliti oddajali premaknjen čas in koordinate. Poleg teh osnovnih podatkov so oddajali še šifriran signal, ki je sporočal namenoma povzročeno napako. Ta signal so lahko dešifrirali samo sprejemniki oboroženih sil ZDA (verjetno sprejemniki NATO). Civilni sprejemniki so kazali koordinate, ki so bile do 120 m napačne. Po letu 2000 pa teh motenj ne uporabljajo več in so koordinate natančne na 10 m (lokacija je v krogu s polmerom 10 m).
- Pot k določeni točki. V sprejemnik vnesemo koordinate cilja in sprejemnik prikaže, v kateri smeri je cilj in koliko je oddaljen. Da najdemo pot do cilja, potrebujemo tako še kompas. Smer se po izbiri prikaže kot azimut ali kot odstopanje od trenutne smeri gibanja.
- Vodenje po poti. V sprejemnik vnesemo koordinate več točk in jih med seboj povežemo. Ko dosežemo prvo točko, začne sprejemnik prikazovati smer k naslednji točki in tako naprej.
- Povezava z zemljevidi. Naprednejši sprejemniki imajo naložene zemljevide (predvsem avtocestne ali pomorske) in na zaslonu je prikazan trenutno aktualni izrez z zemljevida, položaj in ostale zgoraj opisane informacije. Mogoča je tudi povezava s prenosnim računalnikom, v katerem programska oprema omogoča prikaz in ovrednotenje položaja na vektorskih ali skeniranih zemljevidih.

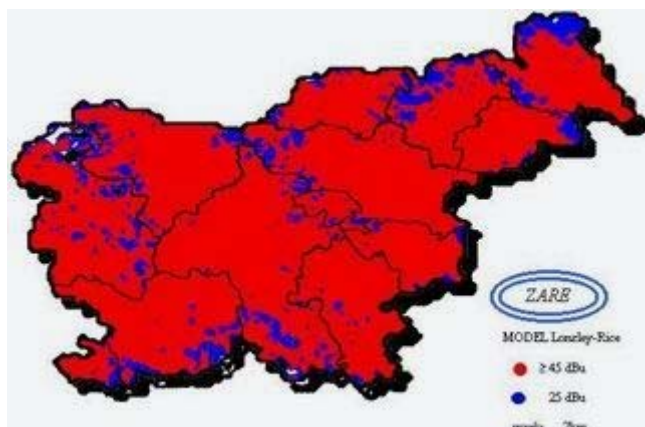
- Povezava z avtopilotom. Posebna strojna in programska oprema omogočata povezavo z avtopilotom (na primer na plovilu) in sprejemnik po vneseni poti krmili avtopilota in s tem plovilo.

Pogosto se uporablja signal iz sistema GPS tudi le za zelo natančno določitev lokalnega časa.[6]

8.2.2 Telekomunikacijski sistem

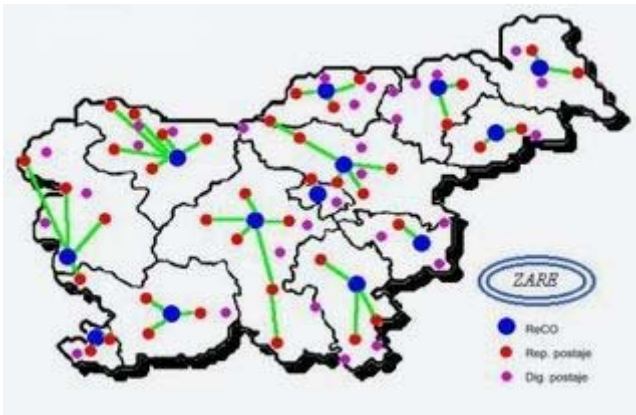
V Sloveniji se na področju zaščite, reševanja in pomoči uporablja enoten in avtonomen sistem radijskih zvez, na kratko poimenovan ZA-RE. Za njegovo tehnično brezhibnost in nemoteno delovanje skrbi Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Komunikacijska središča sistema so v regijskih centrih za obveščanje, v katerih upravljajo radijski promet in zagotavljajo povezovanje uporabnikov v javne in druge funkcionalne telekomunikacijske sisteme.

Sistem zvez ZA-RE zagotavlja 95-odstotno pokritost terena z radijskim signalom stacionarne repetitorske mreže in stodontno pokritost terena ob uporabi mobilnih repetitorskih postaj.

Slika 3: ZARE

Po obsegu je največji enotni profesionalni sistem radijskih zvez (PMR) v državi. Njegovo omrežje sestavlja 40 repetitorskih postaj zgornje in 56 digitalnih repetitorskih postaj spodnje oddajniške mreže. Spodnja oddajniška mreža se sproti dograjuje.

Slika 4: Podsistem radijskih zvez

Funkcionalno gledano je sistem razdeljen na podsistem radijskih zvez in podsistem osebnega klica. Podsistem radijskih zvez omogoča neposredne in posredne radijske zveze med uporabniki radijskih postaj ter neposredne zveze z regijskimi centri za obveščanje. Podsistem osebnega klica omogoča pošiljanje kratkih tekstovnih sporočil imetnikom sprejemnikov osebnega klica. Tekstovna sporočila v okviru regije pošiljajo regijski centri za obveščanje, v okviru države pa Center za obveščanje Republike Slovenije. Sistem je grajen za delo v normalnih in izrednih okoliščinah. Morebitni izpad posameznih delov ne more povzročiti izpada celotnega sistema. Pri tem upravljavec sistema zagotavlja takojšnje popravilo oziroma zamenjavo izpadlih delov sistema, v nujnih primerih pa tudi okrepitev radijske mreže z mobilnimi repetitorskimi postajami na območjih, kjer je to v danem trenutku potrebno. Vgrajen ima daljinski nadzor delovanja repetitorskih postaj, ki zagotavlja sprotno preverjanje stanja omrežja in zgodnje odkrivanje okvar.

Radijske kanale se uporablja prek najprimernejše repetitorske postaje. Pri tem je treba paziti, da ne motijo drugih. V okviru enote intervencije ni dovoljeno uporabljati za druge namene razen za klic v sili. Radijski kanal za operativne zveze z vodjem intervencije je kanal repetitorske postaje, ki najbolje pokriva repetitor. [7]

8.2.3 *Kratka splošna navodila za uporabo radijskih postaj*

Vklop radijske postaje

Radijsko postajo vključimo z zasukom gumba za nastavitev jakosti v desno. Gumb zavrtimo najmanj za dve tretjini celotnega obrata. Kanal nastavimo z vrtenjem gumba za nastavitev

kanala, pri nekaterih postajah pa s pritiskanjem na gumb. Z radijsko postajo oddajamo s pritiskom na gumb PPT.

Postopek pogovora

Pred začetkom pogovora se je treba prepričati, ali je na radijski postaji nastavljen pravi kanal. Sporočila naj bodo kratka in jasna. Če je kanal zaseden, je upadanje v zvezo prepovedano razen v primeru klica v sili. Vsako daljšo uporabo radijskih zvez in uporabo simpleksnih kanalov mora odobriti pristojni regijski center za obveščanje.

Klic v sili

V nujnih primerih uporabimo klic v sili. Kličemo na repetitorskem kanalu najbližjega repitorja. Če to ni mogoče, kličemo lahko na simpleksnih kanalih, vendar le na tistih, za katere vemo, da jih v tem trenutku nihče ne uporablja. V sili kličemo tako, da najprej dvakrat rečemo "klic v sili" ter nato povemo sporočilo.

Varnostni ukrepi pri delu z radijskimi postajami

- Vedno se je potrebno ravnati po priloženih navodilih za uporabo radijske postaje.
- Pri normalni uporabi je elektromagnetno sevanje radijske postaje v mejah dovoljenega.
- Pri oddajanju naj bo antena vsaj od 5 do 8 cm oddaljena od oči.
- Oddajanje je prepovedano na mestih, kjer je nevarnost eksplozije, ali na mestih, kjer bi z oddajanjem lahko povzročili motnje drugim elektronskim napravam.
- Prepovedano je oddajanje dolgih nepomembnih sporočil. [8]

8.3 VODENJE ISKALNE AKCIJE

V Sloveniji vse iskalne akcije vodi policija. V primeru iskalne akcije v visokogorskem svetu pokliče k sodelovanju GRZS. Policija poleg centra za obveščanje skrbi za pridobivanje potrebnih podatkov, obveščanje, pomaga pa tudi pri logistiki. K pripravi sodi tudi razdelitev nalog za posameznega sodelujočega ali skupino. V osnovi so naloge znane. Na osnovi podatkov se odločimo, kje bo kdo na kakšen način kaj počel. Reševalci na terenu morajo dobiti kakovostne in jasne informacije.

Sodelujejo:

- center za obveščanje 112,
- vodja reševalne akcije,
- baza – operater,

- vodje posameznih skupin,
- posamezniki – vodnice in vodniki reševalnih psov.

Pomembna je metodologija izvajanja iskalne akcije ne glede na velikost in kraj, kjer se izvaja. S takšnim načinom naj bi pred intervencijo (načrtovanje), med njo (iskanje) in po njej (analiza) najlaže ustrezno ravnali in rešili zaplete in nevarnosti, ki se pojavljajo.

Določeni so glavni načini iskanja, primerni za velikost skupine, načini komuniciranja in glavne varnostne zahteve. Ekipa na terenu je popolnoma samostojna in neodvisna, zato je s stališča varnosti nujno, da reševalci in reševalke dosledno upoštevajo navodila vodje, da nosijo varovalno opremo.

Center za obveščanje deluje na profesionalni osnovi. V vseh centrih je že na voljo osnovni navigacijski sistem, ki omogoča grobo usmerjanje celotne intervencije. Pridobljene informacije v celoti posreduje vodji, da ta lahko sestavi “zgodbo” (kaj se je zgodilo, kakšna so predvidevanja). Center skrbi še za komunikacijo s helikopterjem in drugimi službami, ki bodo sodelovale v akciji.

Naloge centra:

- zbiranje informacij in preverjanje,
- klicanje reševalcev,
- ohranjanje zveze s prijaviteljem za morebitne dodatne informacije,
- posredovanje informacij vodji intervencije.

8.4 NAČRTOVANJE REŠEVALNE AKCIJE

Logično zaporedje, ki ga upoštevamo pri načrtovanju iskalne akcije:

- določitev funkcij, ki jih opravljajo posamezni reševalci,
- določitev posameznika, ki spremlja dogajanje na terenu,
- določitev posameznika, ki usmerja ter usklajuje vse reševalce,
- določitev najprimernejše akcije.

Pred razdelitvijo nalog mora biti vodja seznanjen z vsemi možnimi informacijami. Tako občutno znižamo tveganje v reševalni akciji. Vodja na podlagi dobljenih informacij poskuša ustvariti čim boljšo predstavo o pogrešanem in njegovih dejanjih. V iskalnih akcijah, v katerih imamo opraviti z zmedenimi ljudmi, otroki, potencialnimi samomorilci, se da na podlagi

podatkov in izkušenj zelo dobro predvideti nadaljnje korake pogrešanega. Čim prej je treba določiti območje iskanja in ga razdeliti na posamezna območja, ta pa še označiti po prioriteti.

8.4.1 Določitev območja, ki ga je treba preiskati

Obstajajo štiri načini določitve iskalnega območja:

- **teoretičen:** razdalja, ki jo je oseba najverjetneje premagala v času, ki je potekel,
- **statističen:** podatki, ki kažejo na razdalje, ki so jih premagale druge osebe v podobnih pogojih,
- **subjektiven:** ocenimo omejujoče faktorje, ki se nanašajo na določen dogodek in geografsko lokacijo,
- **deduktivno sklepanje:** metodična analiza okoliščin, v katerih je oseba izginila; od splošnih podatkov k specifičnim.

Teoretična določitev iskalnega območja

Kadar razmišljamo o verjetnih dejanjih pogrešane osebe, je pomembno, da ne zanemarimo spoznanja, da se teoretično pogrešana oseba giblje v katero koli smer od točke, ki je določena. Operativni vodja mora obravnavati celotno območje (krožno), kjer se lahko nahaja oseba.

Statistična določitev iskalnega območja

Statistični podatki, ki izhajajo iz preteklih reševalnih akcij, so zelo pomembni pri določitvi novega iskalnega območja. Ti podatki lahko služijo operativnemu vodji kot orodje, s pomočjo katerega lahko določi območje, kjer je verjetnost najdbe največja. Kaj je sprejemljivo/verjetno območje, je odločitev vodje. Statistični podatki lahko pomagajo, vendar se moramo hkrati zavedati, da niso absolutni in da se zmeraj najdejo izjeme.

Subjektivna določitev iskalnega območja

Skoraj brez izjeme se pojavi cel spekter subjektivnih faktorjev, ki vplivajo na določitev iskalnega območja. Med temi subjektivnimi faktorji najdemo:

- verjetna mesta,
- naravne ovire in pojavi na območju,
- predmeti, ki so ostali za pogrešano osebo,
- podatki o preteklih iskalnih akcijah na tem območju,
- intuicija, temelječa na posebnih okoliščinah,
- fizične in psihične omejitve pogrešane osebe.

Deduktivno sklepanje pri določitvi iskalnega območja

To je proces sklepanja, pri katerem operativni vodja pregleda splošna dejstva in posredne dokaze s sklepanjem iz okoliščin in logično deducira verjetne sklepe, ki niso očitni ali pa niso bili prvotno znani.

8.5 NAPOTITEV REŠEVALNIH EKIP NA DODELJENA OBMOČJA

Uspeh reševalne akcije je odvisen od hitrega odziva, temeljitih/učinkovitih preiskav ter dobrega vodstva.

Za uspeh pri reševanju so pomembni trije dejavniki:

- **reševalne ekipe:** tiste, ki so usposobljene, pravilno reagirajo ob pravem času in na pravem mestu;
- **komunikacija:** vse vrste komunikacije z vsemi, ki so vpleteni v iskanje ter povratne informacije operativnemu vodji;
- **vodstvo:** glavni razlog za neuspehe in neustrezno varnost reševalnih akcij je slabo vodstvo.

8.5.1 Potek reševalne akcije

Vodja reševalne akcije se nemudoma odzove in določi operaterja reševalne akcije (bazo).

Operater se odpelje na izhodišče reševalne akcije, kjer se pripravi za akcijo. Pripravi zemljevide, če je možnost, predhodno vnese mreže v naprave GPS, pri načelniku policijske postaje se pozanima o vseh podrobnostih v zvezi s pogrešano osebo. Če so prisotni svojci, jim postavi vprašanja iz vprašalnika. V nasprotnem primeru vprašalnik reši z načelnikom policijske postaje.

Vodja reševalne akcije koordinira vodnice in vodnike reševalnih psov – jih informira o času in zbornem mestu, organizira prevoz z Roj, če je to potrebno, in se skupaj z njimi odpravi na izhodišče oziroma se sam odpelje na izhodišče in se pripravi na reševalno akcijo.

Na izhodišču se vodja reševalne akcije informira. Operater mu poroča o vseh pridobljenih informacijah, na podlagi katerih se vodja odloči, kako bo potekala reševalna akcija. Vodja pregleda opremo vodnic in vodnikov in določi iskalne skupine.

Iskalne skupine štejejo največ štiri osebe, ki preiskujejo teren na vidni in slušni razdalji. Vsak vodnik ima svojo radijsko postajo in svojo napravo GPS. Radijsko postajo uporabljajo le za nujno komunikacijo z bazo. Med sabo komunicirajo brez radijskih postaj. Če tak način iskanja ni mogoč (v zelo slabih vremenskih razmerah, na nepreglednem in težko prehodnem območju), se vsak posameznik dogovori z bazo, po katerem azimutu in na kolikšni razdalji preiskuje teren. Operater poskrbi, da se reševalec vrne varno na izhodišče.

Po končani reševalni akciji se vsi udeleženi sestanejo. Operater zbere vse naprave GPS in prenese podatke na svoj osebni računalnik. Po prenosu podatkov z naprav GPS je na zemljevidu razvidno, katera območja so bila preiskana, kje so nastali morebitni žepi (nepreiskan teren). Na podlagi pridobljenih podatkov lahko operater naredi načrt za novo iskalno akcijo.

8.5.2 Standardni operativni postopek s stališča varnosti

- Zbiranje informacij o ponesrečencu in o terenu ter določitev nevarnosti oziroma tveganj za reševalce, zbiranje informacij o vremenu (temperatura, vlažnost, moč in smer vetra).
- Preverjanje obvezne opreme in osebne varovalne opreme vseh udeležениh.
- Podajanje jasnih informacij.
- Vodenje evidence za vse reševalce na terenu.
- Trenutno sledenje na terenu s pomočjo GPS in radijskih postaj.
- Kratka in jasna komunikacija.

8.5.3 Priprava – vodja reševanja

- Neposredni pogovor s prijaviteljem, sorodniki z očitvidci, domačini.
- Sestavi kratek opis z najpomembnejšimi podatki.
- Glede na pridobljene podatke se odloči, kako bo potekala reševalna akcija.
- Določi vodje skupin.
- Določi klicne znake in način komunikacije.

Glede na konfiguracijo terena (poraščenost, dostop, težavnost) se določijo velikost in meje območij in jih dodelijo posamezni skupini ali celo posamezniku. Takoj se določi prioriteta mesta iskanja (kje je bil zadnjič viden, okolica objektov, votline, grape, pod skoki). Če območje dobro poznamo (nujno je sodelovanje lokalnega poznavalca terena), se lahko določi tudi način iskanja.

8.5.4 Priprava – vodja reševanja in vodje skupin

- Določanje velikosti in mej iskalnega območja (vnos v osebni računalnik).
- Izdelava načrta iskanja – prioritete iskanja z upoštevanjem varnosti na terenu.
- Načini iskanja na posameznih območjih (sektorjih).
- Potrebno število reševalcev.

8.5.5 Priprava – baza/operator

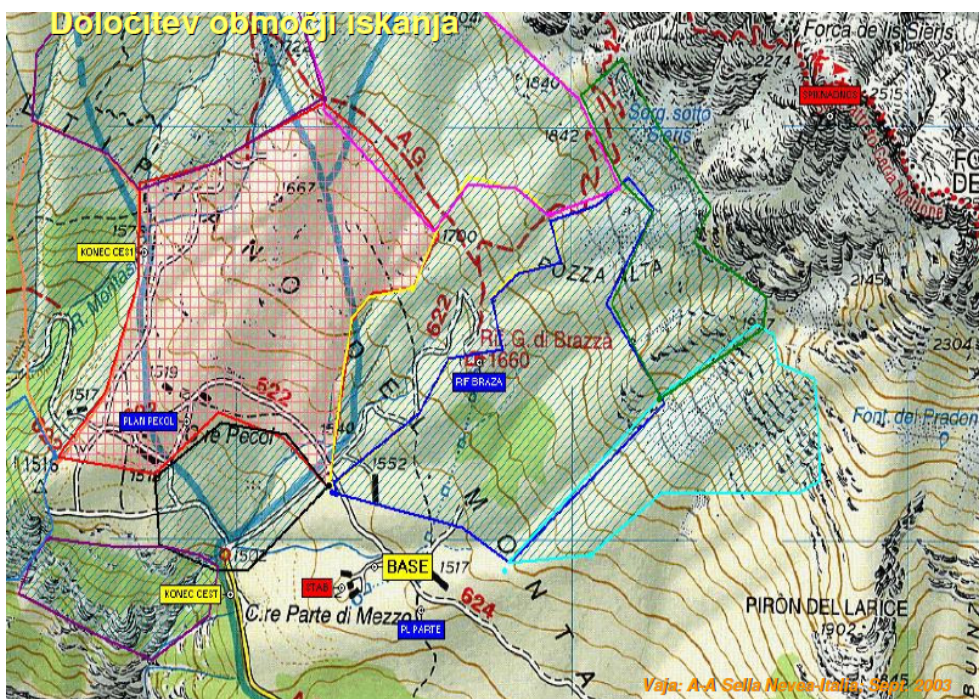
Osnovna in nujna oprema premične baze je: osebni računalnik + rezervno napajanje, radijska postaja in rezervno napajanje, topografska karta območja. Operater in pomočnik sproti, ko prihajajo podatki, te vnašata v osebni računalnik in začneta pisati zapisnik Na elektronskem zemljevidu označita grobo območje in pomembne točke (stavbe, vrtače, jame, heliport...). Nujno označimo že preiskana območja, če so že iskali prijatelji, domači itd. Za vsako skupino je treba pripraviti fotokopijo zemljevida celotnega območja. Pri tem je treba paziti na merilo. Mobilna baza mora biti na takem mestu, da z radijsko komunikacijo pokriva vse območje, če je mogoče, tudi Center.

- Pripravi se zapisnik iskalne akcije.
- Priprava opreme za na teren (prenosnik, radijska postaja, GPS, rezervno napajanje).
- Vnos pridobljenih podatkov v prenosni računalnik.
- Vris iskalnega območja in delitev na posamezne sektorje.
- Fotokopija zemljevida v merilu.
- Določitev mesta mobilne baze.

Na elektronsko karto treba vnesti čim več uporabnih podatkov – kje je bila oseba zadnjič videna, izhodišče, cilj, pomembne objekte, nevarnosti na terenu.

Vodja intervencije in vodje skupin razdelijo območja na manjše enote. Velikost ene enote naj bo glede na konfiguracijo terena med 20 in 40 ha. Določijo se znane in pomembne točke ter mesto začasne baze. [9]

8.5.6 Določitev območij iskanja

Slika 5: Določitev območij iskanja

Poleg osebne varovalne opreme ter varnosti na terenu mora vodnik poskrbeti še za nemoteno delo psa (voda, oprt, nagobčnik, podloga...). Po dogovoru o komunikaciji nastavijo reševalci radijsko postajo na ustrezno frekvenco in preizkusijo komunikacijo. GPS morajo biti vse pravilno kalibrirane (višina je pri iskanju zelo pomembna), nastavljen enoten datum in merske enote za javljanje položaja. Najpogosteje so to stopinje, minute in decimalne minute. Pred odhodom vsaj dva reševalca med sabo primerjata zapis trenutnega položaja. Morebitne razlike se takoj odpravijo. V vsak GPS operater vnese vse znane podatke, ki bodo reševalcem omogočali lažje gibanje na terenu. Ne sme se pozabiti na rezervne baterije za radijsko postajo in GPS.

8.5.7 Pregled opravljenega dela in dajanje navodil

Vodje ter vodniki:

- preverjanje obvezne opreme in varovalne opreme za vodnika in psa,
- preverjanje opreme – radijska postaja, GPS, rezervno napajanje,
- preverjanje nastavitev v GPS (kalibracija, datum, merske enote),
- primerjava trenutnega položaja z vsaj enim reševalcem,
- preverjanje delovanja radijske postaje (poskusno javljanje),

- operater vnese v vse naprave enake podatke (območja, WPT - Waypoint),
 - vsak reševalec ročno sam vnese na fotokopijo karte iskalno območje in pomembne WPT.
- [9]

8.5.8 Obvezna varovalna oprema

Obvezna varovalna oprema je tista oprema, ki jo mora imeti vodnik na vsaki reševalni akciji. Brez opreme se vodnik ne sme udeležiti reševanja pogrešane osebe, saj je nujno, da je najprej poskrbljeno za varnost vodnika. Pri obleki je pomembno, da štiti pred zunanjimi vplivi (mraz, dež, vročina) in da hkrati omogoča odvajanje vlage.

Schoeller – učinkovit, elastičen soft-shell material, znan po hitrem prenosu vlage navzven, visoki paropropustnosti in hitrem sušenju. Vzrok je posebna konstrukcija iz dveh materialov, ki kombinira vzdržljiv zunanji sloj s posebnimi funkcionalnimi vlakni za hiter prenos vlage v notranjem sloju. Zagotavlja udobje ob vodoodbojnosti in nepropustnosti za veter. Je lahek dvoslojni material z elastično membrano za aktivnosti v vsakem vremenu. Odbija vodo, delce umazanije in mastne substance. [10]

Da bi poskrbeli za čim boljše odvajanje vlage, je treba nositi športno spodnje perilo. Namen športnega perila je, da telesno vlago vpije s kože in se čim hitreje posuši. Narejeno je iz sintetičnih materialov, katerih vlakna se ne napijejo vlage. Najboljše vrste športnega perila so še dodatno kemično obdelane, da dobesedno posrkajo vlago in jo prenesejo na zunanjo stran. Športno perilo naj bo malo bolj oprijeto telesu kot običajno, ker bo s tem prenos telesne vlage boljši.

Pohodna oprema članov enote

Poleti:

- športno perilo,
- vetrovka iz schoelerja, rdeča; na hrbtu napis ERPS, oznaka ERP levem na rokavu, zastava SLO na desnem rokavu in žepkom za kartico z imenom vodnika (na desni strani) in funkcijo,
- svetlomodra polo majica; spredaj na prsih emblem ERPS, zadaj na hrbtu napis Enote reševalnih psov Slovenije,
- sive hlače iz schoelerja z oznako ERPS KZS na poklopcu desnega žepa.

Jeseni/pozimi:

- športno perilo,
- srajca CZ (gasilska),
- temnomodre hlače iz shoelerja,
- temnomoder pulover.

Pokrivalo:

- za vse vodnike čepica s šiltom (črna) z vezenim znakom ERPS.

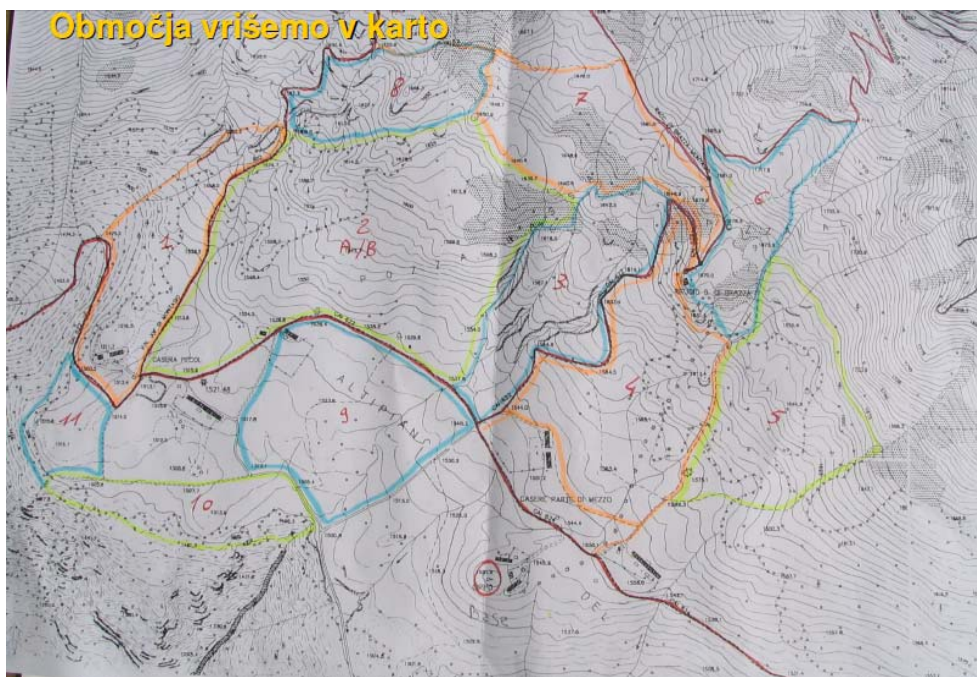
Obutev:

- delovni čevlji (Alpina Tibet – podplat vibram).

Ostala obvezna oprema:

- ročna radijska postaja,
- alpinistična čelada,
- mikrofoni/zvočnik,
- ročna baterija,
- čelna svetilka,
- sprejemnik GPS,
- nahrbtnik,
- aluminijasta termo folija,
- nosilna ponjava,
- kompas,
- osebni komplet za prvo pomoč ponesrečencu,
- opomnik– kartice PMP,
- zaščitne rokavice (obvezne v vseh letnih časih),
- vrvica za psa,
- oprtnik za psa,
- nagobčnik za psa,
- posoda za vodo za psa,
- priboljški za psa (oziroma igrača),
- komplet prve pomoči za psa (lahko je vključen v osebni komplet za prvo pomoč ponesrečencu,
- voda za vodnika in psa. [11]

8.5.9 Vrisovanje iskalnega območja na karto

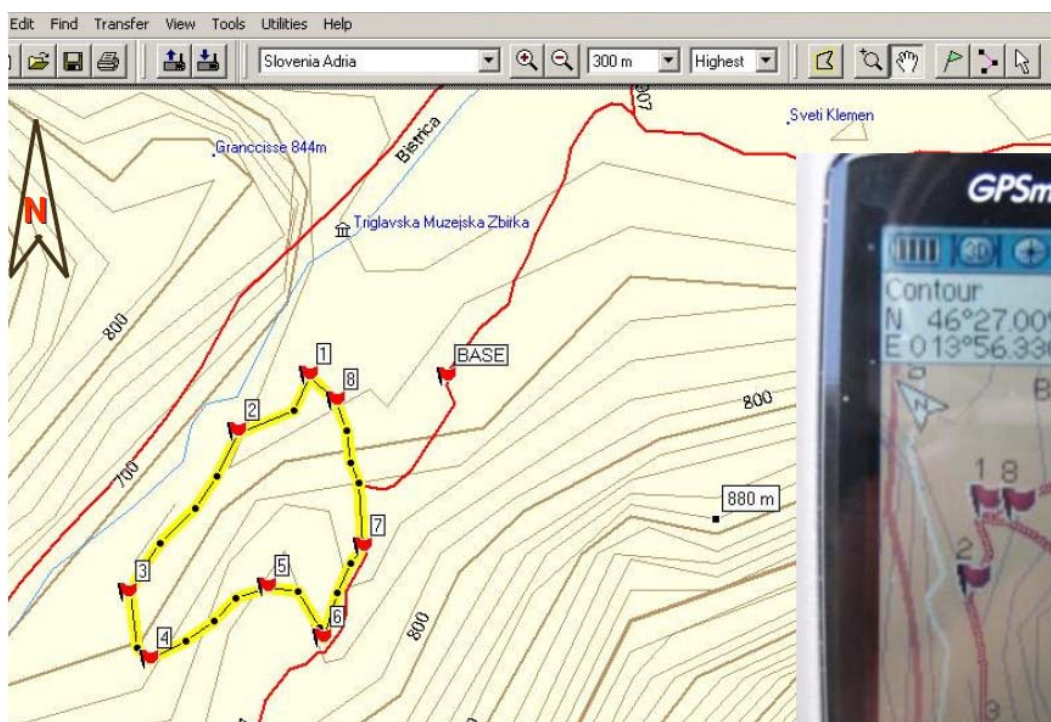
Slika 6: Vrisovanje iskalnega območja v karto [9]

Vsaka skupina v fotokopijo karte vriše svoje območje in si označi pomembne točke. Pri načrtovanju strategije iskanja sodelujejo vsi reševalci.

Slika 7: Vrisano območje na karti [9]

Enako sliko, kot jo ima operater na svojem računalniku, ima reševalec prikazano na ekranu GPS. V GPS je karta vedno vektorska. Na svojem računalniku lahko operater vidi območje še v drugačni obliki.

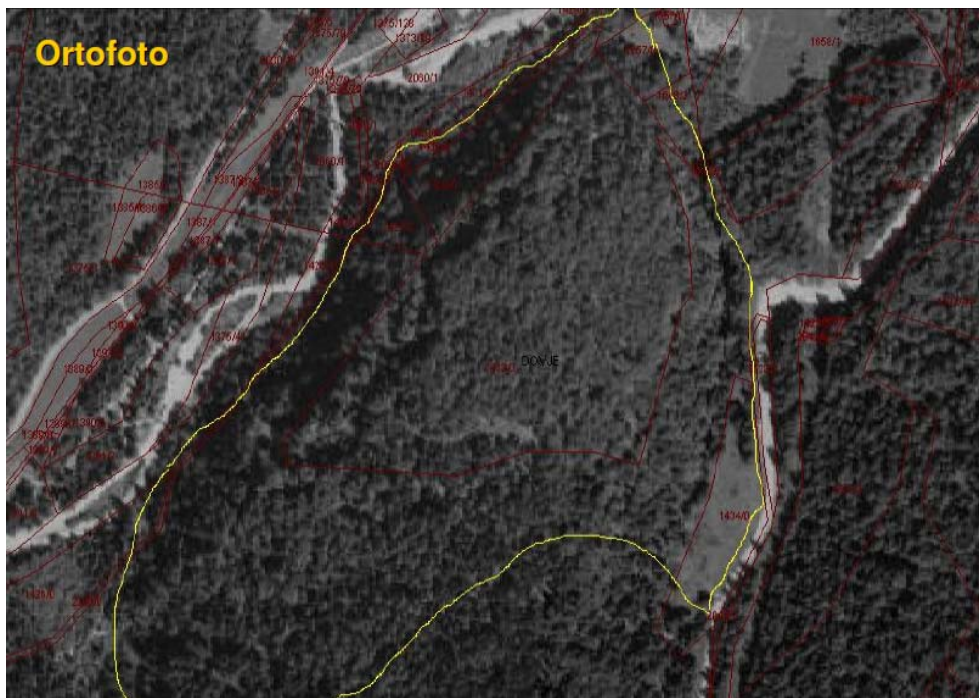

Slika 8: Topografska karta – Map Source [9]

Primer prikazanega območja v topografski karti v programu Map Source.

Slika 9: Primer karte Oziexplorer [9]

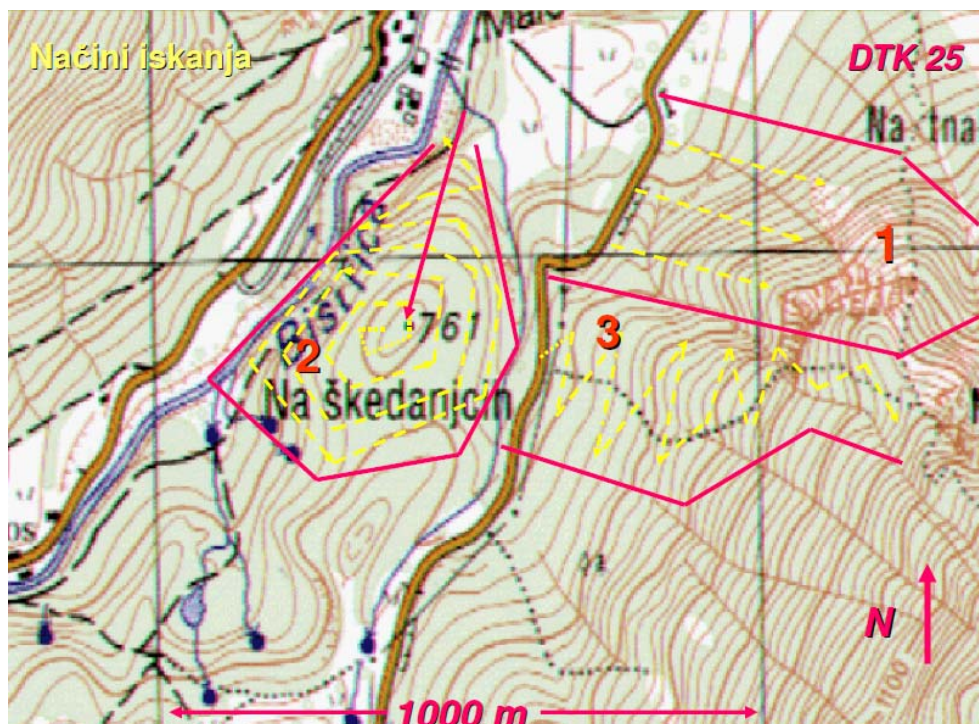

Slika 10: Primer označenega iskalnega območja [9]

8.5.10 Načini iskanja

- **Paralelno:** po rahlo valovitem ali celo ravnem terenu vodniki napredujejo frontalno paralelno po pobočju od ene strani območja do druge. Med seboj so lahko vidno oddaljeni ali ustrezno več glede na teren. Pri iskanju s psi je lahko razdalja med vodnikoma tudi do 100 m.
- **Spirala:** v gričevnatem svetu je izredno težko iskati frontalno vzporedno po območju. Ko je pred vodnikom grič ali večja vrtača, je smiselno, da operater vodnika napoti na vrh griča oz. na dno vrtače. Vodnik s pomočjo GPS dela spiralast ovoj po obodu griča od vrha navzdol in tako zelo dobro pregleda teren. Ostali v skupini med tem levo in desno zaobidejo "oviro". Ko pride do vznožja, operater zopet poravna vrsto in nadaljujejo paralelno iskanje.
- **Cikcak:** to metodo se uspešno uporabi, ko preiskujemo pot oz. levo in desno od poti. Operater vodnika pripelje do začetne točke. Od tam pa vodnik sam s pomočjo GPS obdeluje območje levo in desno od poti.

Vedno je iskanje kombinacija vseh treh načinov.

Slika 11: Prikaz načinov iskanja [9]

8.5.11 Odhod

Pomembno je, da se vsak odhod posameznika zabeleži in ga ta podpiše. V iskalnih akcijah lahko sodeluje zelo veliko ljudi. Pri večdnevnem iskanju, ko se reševalci v skupini menjajo, je nemogoče zahtevati, da si vodja ali operater zapomni, kje je kdo. V primeru zapleta (slabo vreme, poškodba) moramo nujno vedeti, katera skupina ali posameznik je v težavah in kje točno se nahaja. Izogibajmo se primerom, ko kolega potrdi, da se je zadnji iz skupine vrnil v bazo. Nujno se mora osebno zglasiti pri operaterju in s podpisom potrditi, da se je vrnil.

- Odhod posameznika se obvezno zapiše (kam, kdaj, podpis).
- Premik posameznih skupin na začetne točke območij iskanja.
- Postavitev začasne baze.
- Preizkus komunikacij.

V zapisniku naj bodo točno navedeni ime reševalca, območje delovanja, pozivni znak, njegova funkcija, datum in ura odhoda ali prihoda. Odhod in prihod mora reševalec obvezno potrditi s podpisom. Zapisnik vodi točno določena oseba, ki odgovarja za vestno vodenje.

Primer zapisnika

ZAPISNIK – ISKALNA AKCIJA							
Kontrolni list odhodov in prihodov							
začetek intervencije – datum:, čas:, zborna mesto:							
področje (navedi karto):							
območja (navedi mejne točke): A:..... B:.....							
D: E:							
vodja intervencije: MNZ: GRS:							
konec intervencije – datum:, čas:							
št.	ime/postaja	klznak	področje	odhod (čas)/podpis	prihod (čas)/podpis	opomba	vodja skupine – VS reševalec – VRP reševalec – R
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
Podroben opis poteka intervencije (pregledana področja, najdene osebe, poškodbe, nudena PP, transport, najdeni predmeti, ugotovitve, opozorila, napotki za nadaljnje delo)							

Slika 12: Primer Zapisnika 1 [9]

8.5.12 *Komunikacija*

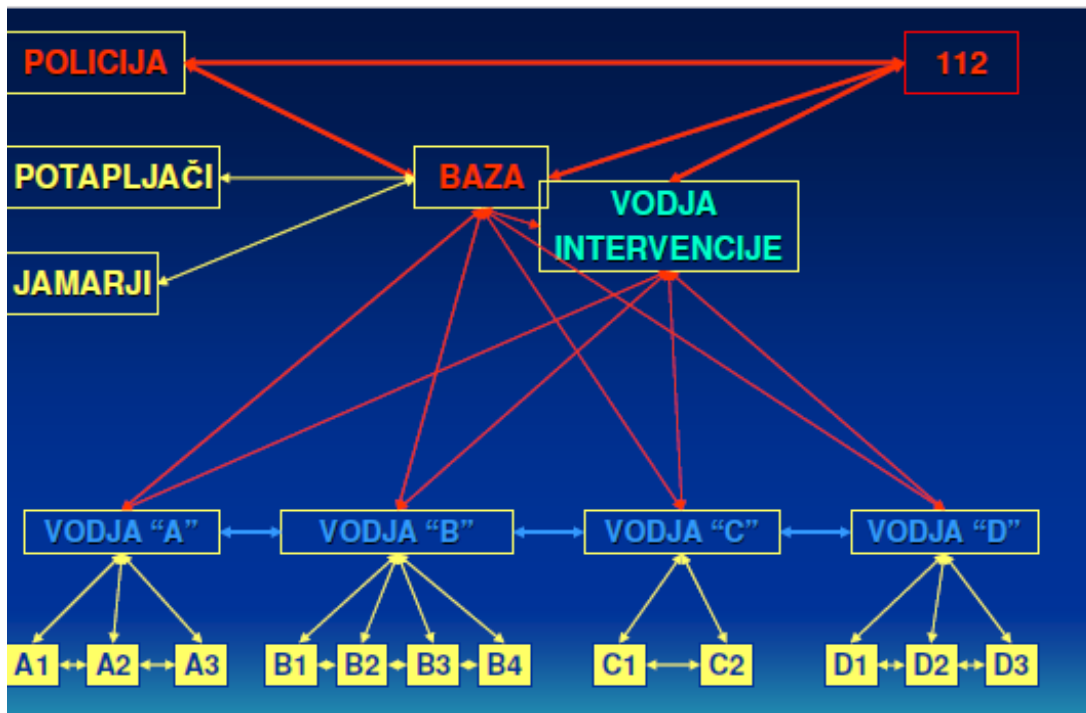
Skupina ali posameznik se odpravi na startne točke svojih območji iskanja. Pri tem jim pomaga operater z navodili.

Center in baza se lahko povežeta z vsemi sodelujočimi. Vodja intervencije je v normalnih okoliščinah ob operaterju. Če mora posamezni reševalec nujno komunicirati z bazo, preklopi radijsko postajo na ustrezno frekvenco. S tako razdelitvijo se izognemo zmešnjavi ob sporočanju položaja reševalca v bazo.

V primeru delovanja na mejnem območju dveh ali več držav, se je po izkušnjah še najbolje pokazalo to, da imajo vodje intervencij v vsaki državi v svojih radijskih postajah vsaj "glavne" ali še "delovne" frekvence sosednjih držav:

- baza/center (frekvenca »A«),
- baza/vodja intervencije (frekvenca »B«),
- baza/reševalec/baza (frekvenca »C«),
- vodja skupine/vodja skupine (frekvenca »B«),
- vodja skupine/reševalci (frekvenca »C«).

Glede načina in pogostosti javljanja se dogovorimo že v postopku priprave na intervencijo. V skrajni sili je mogoče komunicirati tudi prek telefona, vendar se temu izogibajo. Vsak reševalec ima radijsko postajo, baza pa po navadi večjo, stacionarno ali mobilno postajo. Če baza želi biti reševalcu na terenu v resnično pomoč, mora biti komunikacija res dobra. Reševalci se javljajo ciklično (po navadi jih kliče baza), ko pride do izrednega dogodka (najdba predmeta, osebe) in vedno ko zapuščajo svoje območje. Vsako gibanje zunaj dogovorjenega območja, vhod v jamo ali ozko sotesko mora biti dogovorjen oz. odobren s strani vodje skupine in o tem mora biti obveščena baza. Če vzpostavitev zveze ni mogoča, vodja skupine poskrbi, da v najkrajšem času o tem obvesti bazo.

Slika 13: Komunikacija [9]

8.5.13 Intervencija – reševalec

Ob prihodu na startno točko se vodja skupine javi in potrdi lokacijo. Reševalec pazi, da je GPS stalno pravilno nameščen in da vsak zanimiv dogodek ali predmet označi z novim WPT. Tudi če krajše obdobje pomoč operaterja ni mogoča, lahko z ročnim GPS dovolj natančno določi svoj položaj glede na svoje območje in kolege v skupini.

- Prvo javljanje posamezne skupine ali posameznika s startne točke.
- Ciklično javljanje ob vsakem izrednem dogodku.
- Če javljanje ni mogoče, vodnik ciklično in ob vsakem izrednem dogodku shranjuje WPT.

Reševalec se ciklično ali po potrebi javlja v bazo in sporoča podatke o trenutnem položaju. Čeprav se podatke zapisuje neposredno v osebni računalnik, je nujno vse podatke tudi ročno zapisati v tabelo. Ob morebitnem izpadu energije ali sistema lahko dobljene podatke kasneje vnesemo v računalnik. Zapisati moramo vsaj čas, koordinate in ob usmerjanju še smer in razdaljo.

ZAPISNIK - ISKALNA AKCIJA								
Kontrolni list javljanj reševalca								
Datum:								
Območje:								
Ime / Pozivni znak:								
Št.	24h ura	hdd mm,mmm / m N E		m mm v.	poslan na TC smer/deg. razd./m		označi X	OPOMBE / ZAZNAMKI
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								
11.								
12.								
13.								
14.								
15.								
								Zapisovalec:

Slika 14: Primer Zapisnika 2 [9]

8.5.14 Intervencija - baza/operater

Operater ciklično kliče reševalce in vnaša sporočene trenutne položaje v navigacijski program. Hkrati je nujno tudi ročno zapisovanje koordinat. Reševalce opozarja na morebitne ovire ali zanimive predele, ki jih je še treba preiskati. Operater pazi na pravilno razvrščenost reševalcev, pazi, da ne “spuščajo” terena ali ga pregledujejo dvakrat. Reševalca lahko usmerja “ročno”, da mu sporoči razdaljo in približno smer. Lahko pa ga preusmeri natančno s podajanjem smernega kota in razdalje, ki ju reševalec vnese v GPS in s funkcijo “Go To” najde zeleno točko. Ob morebitni najdbi operater na kraj usmeri dodatno pomoč in organizira transport. Pri nadaljevanju iskanja lahko operater vodi celotno skupino na začetno točko in jo po koncu iskanja po najugodnejši poti pripelje nazaj na izhodišče. Operaterju v pomoč je lokalni poznavalec območja.

- Operater opozarja, usmerja svetuje.
- Obvešča o novih podatkih v zvezi z iskanjem.
- Pošilja dodatno pomoč; transport.
- Varno usmerja pri povratku.

8.5.15 Konec intervencije - baza/operater

Iskanje je končano ali prekinjeno samo po navodilu vodje intervencije. O tem morajo biti obveščeni vsi sodelujoči. Ob najdbi iskane osebe o tem takoj obvestimo operaterja.

Sporočimo vse potrebne informacije, tudi natančen položaj. Če je iskanje končano ali prekinjeno, operater nudi vso podporo, da se reševalci po najkrajši in najlažji poti vrnejo na izhodišče oz. v bazo. Operater organizira transport pogrešanega in reševalcev. Takoj pristopi k urejanju podatkov.

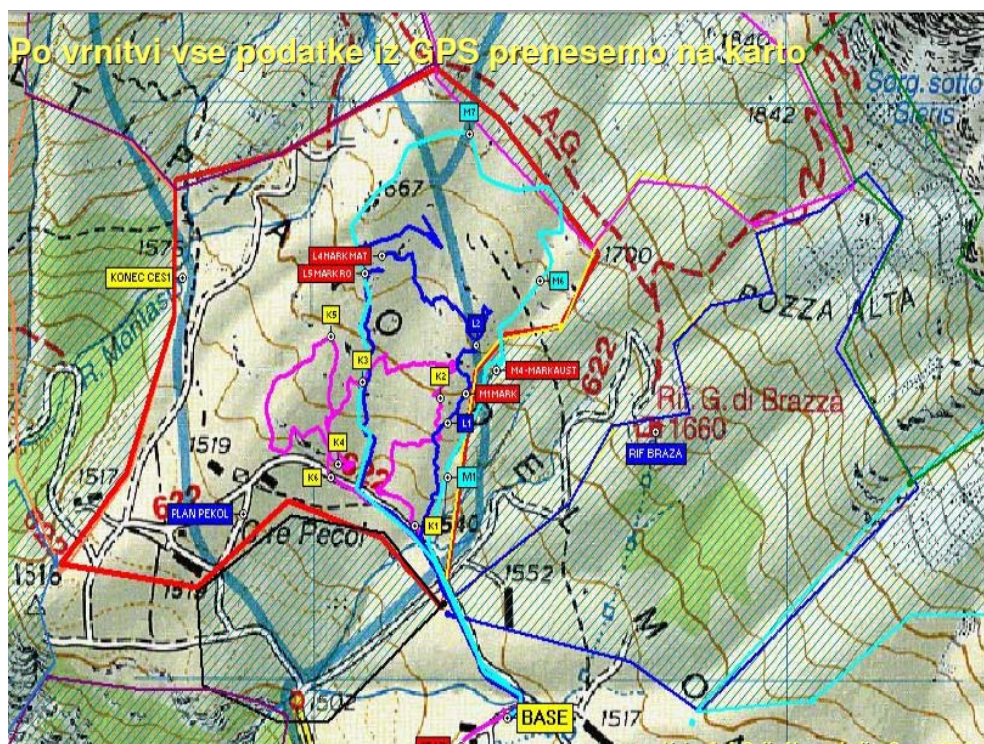
- Najditelji s pomočjo vodje in operaterja organizirajo nadaljnje delo.
- Vse reševalce na terenu po navodilu vodje jasno obvesti o prekinitvi ali zaključku iskanja.
- Operater skupinam ali posameznikom nudi pomoč pri vrnitvi na izhodišče ali v bazo.
- Ob prihodu reševalcev vnese vse podatke v prenosni računalnik.
- Operater nemudoma začne obdelovati podatke.

8.5.16 Konec intervencije - reševalec

Naloga reševalca je, da se javi in potrdi svoj prihod, da odda GPS operaterju in poda koristne informacije v zvezi z njegovim območjem iskanja. Delo reševalca se v tej fazi konča. Poskrbeti mora zase in psa ter se pripraviti za morebitne nove naloge.

- Ob vrnitvi v bazo se je vsak reševalec najprej dolžan osebno zglasiti pri operaterju in s podpisom potrditi prihod.
- Vsak reševalec odda GPS operaterju za prenos podatkov.
- Reševalec posreduje koristne informacije, ki se vpišejo kot komentar.

V prej določenem območju se lepo vidijo zarisane opravljene poti vseh treh reševalcev. rumeno so označene točke javljanja, rdeče pa najdeni pogrešani.

Slika 15: Primer prenosa podatkov iz GPS-a [9]

8.5.17 Konec intervencije

Intervencija je končana takrat, ko so vsi reševalci v bazi. Vodje analizirajo dobljene podatke. Po potrebi določijo nova območja ali določijo, kje se bo v nadaljevanju ponovno pregledovalo. Reševalcev v zaključni fazi ne obremenjujemo, ker se morajo odpočiti oz. pripraviti za nadaljnje delo. Če je iskanje uspešno končano, se v nadaljevanju pripravi podrobno poročilo, ki služi nadaljnji obdelavi in lažjemu načrtovanju v prihodnjih intervencijah.

Vodja intervencije in vodje skupin:

- preverjanje prisotnosti vseh reševalcev,
- pregled zbranih podatkov,
- če je intervencija končana, nadaljujemo z analizo,
- če je intervencija prekinjena, je nujna takojšnja analiza podatkov,
- priprava načeta za naprej (prioritetna območja, število potrebnih reševalcev).

Energija je potrebna za delovanje vseh treh nujno potrebnih naprav – GPS, RT, PC. Baza je običajno v objektu in ima na voljo zadosti energije. Lahko je tudi v vozilu, v katerem je poskrbljeno za zadosti energije. Teže je na terenu, kjer je reševalec odvisen le od energije, ki

jo nosi s seboj. V zadnjem času so na voljo izredno zmogljivi akumulatorji, poleg tega pa se z racionalno uporaba da prihraniti ogromno energije.

8.6 POMANJKLJIVOSTI

Oprema lahko zataji vedno in povsod. V izogib temu je v uporabi kakovostna oprema, ki jo reševalci redno vzdržujejo in so seznanjeni z uporabo. Novejši sprejemniki tudi v slabih pogojih izredno natančno določajo položaj. Operater kljub izgubi signala vsaj približno ve, kje se nahajamo, kar je za varnost reševalca dovolj. Vsaka država deluje v državnem koordinatnem sistemu. SLO ima sistem GK na Besselovem elipsoidu. Celotna Evropa pa temelji na WGS 84 elipsoidu in podaja koordinate v stop., minutah in sekundah. Za delo na terenu je to lahko moteče, saj je hitro preračunavanje in določanje položaja na fotokopiji karte skoraj nemogoče.

- Energija.
- Vsaka tehnična oprema lahko zataji.
- Uporaba različnih koordinatnih sistemov.

8.7 PREDNOSTI SISTEMA

Sistem naj bi bil uporaben v čim več različnih situacijah. Težimo k temu, da reševalec oziroma vodnik reševalnega psa ne bi imel veliko dodatnega dela z uporabo navigacijskih naprav in da bi znanje in tehniko lahko uporabil tudi v prostem času za lastno varnejše gibanje po gorskem svetu. Takšna pomoč reševalcu na terenu naj bi v prvi vrsti zagotavljala večjo varnost reševalca in s tem kakovostnejše delo, hitrejšo realizacijo zadane naloge, dober nadzor nad trenutnim dogajanjem in možnost zelo kakovostnega povzetja dogodkov.

- Ves čas vemo, kje se nahaja skupina oziroma posameznik.
- Imamo nadzor nad opravljenim delom – preiskanim območjem.
- Sproti lahko korigiramo gibanje skupine ali posameznika.
- Ob morebitnih težavah lahko po najkrajši poti pošljemo pomoč ali transport.
- Hitro in natančno opravimo analizo.

8.8 BAZA PODATKOV

Na vajah ali v pravi intervenciji dobimo veliko podatkov. Vse podatke naj bi obdelali in jih hranili v bazi podatkov. Tako bi sčasoma prišli do neprecenljive vsebine podatkov, ki bi nam v prihodnje olajšali načrtovanje in samo izvedbo intervencije.

- Posnetki vseh poti na določenem terenu.
- Komentar o kakovosti poti ali prevoznosti cest.
- Posnetki vseh pomembnih točk.
- Komentar k pomembnim točkam.

Primer baze podatkov za območje, ki je izredno zanimivo za jadralne padalce. Reševalna skupina je načrtno v letu in pol posnela vse poti in zaznamovala vse pomembne točke ter pripisala pomembne podatke. Podatki še posebej prav pridejo v zimskem času, ko ni vidnih poti. Enake podatke kot na ekranu ima vsak reševalec tudi na malem ekranu na GPS. Projekt se v SLO že preizkuša v naravnem okolju. Glavne težave so hkratna komunikacija in prenos podatkov, pokritost terena z repetitorji, uigranost ekipe in operaterja.

8.9 V PRIHODNOSTI

Pri načrtovanju in izvedbi ni mogoče dosti spreminjati, lahko pa pri vodniku reševalnega psa poskrbimo za večjo varnost, mu prihranimo energijo in dragocen čas, ki ga porabi za upravljanje navigacijske naprave, orientacijo in sporočanje podatkov o lokaciji. Vodja skupine bo opremljen z navigacijsko napravo GPS, ostali v skupini bodo le označeni z oddajnikom GPS, ki bo samodejno pošiljal podatke v bazo. V bazi se bo zarisovala pot njihovega gibanja.

Operater bo iz baze še vedno nudil podporo v smislu navigacije posameznemu reševalcu, celotno skupino pa bo vodil s pomočjo vodje posamezne skupine. Z nadzorom poskrbimo za čim manjše tveganje in večjo varnost reševalcev na terenu. Sproti lahko odpravljamo težave in napake ter s tem skrajšamo čas intervencije.

Hitrost in varnost sta poglavitna dejavnika pri reševanju.

8.10 FAKTORJI, S KATERIMI DOLOČIMO PRENEHANJE REŠEVALNE AKCIJE

Ker je vsaka reševalna akcija drugačna, morajo faktorji, s katerimi določamo prenehanje reševalne akcije, temeljiti na dejstvih ter trudu določene akcije.

Vendar lahko upoštevamo naslednje točke:

- je bilo celotno območje preiskano (dvakrat),
- smo načrt iskalne akcije natančno ter učinkovito izpeljali,
- je bila možnost preživetja pogrešane osebe temeljito raziskana ter premišljena,

- ali je varnost reševalcev vplivala na nadaljevanje iskalne akcije,
- obstajajo nerazrešeni ključni elementi,
- so se viri reševalnih ekip izčrpali, se je pojavil naraščajoč pritisk na razrešitev reševalcev ter vrnitev opreme, kakšna je možnost nadomeščanja reševalnih ekip,
- ali obstaja političen ali družinski pritisk za nadaljevanje iskalne akcije,
- je prišlo do druge situacije, v kateri so potrebne reševalne ekipe, ter je pomembnejša/nujnejša od trenutne reševalne akcije,
- trenutno in napovedano vremensko stanje preprečuje nadaljevanje,
- je prišlo do resnih napak v opremi,
- gledano s stroškovne strani nadaljevanje akcije ni več smiselno.

9 ZAKLJUČEK

Po prejemu poziva preko osebnega klica se vodnik javi predvidenemu vodji reševalne akcije (v sporočilu sta navedena ime in priimek ter telefonska številka vodje reševalne akcije) ali pa že v sporočilu samem piše, kje je zborna mesto in ob kateri uri je zbor.

Večinoma se iz Ljubljane reševalci odpeljejo na izhodišče s svojimi vozili. Če je reševalna akcija v bolj oddaljenih krajih, je zbor na Rojah in od tam krenejo s kombijem na izhodišče – v kraj, kjer se začne reševalna akcija (v večini primerov je to gasilski dom, domačija pogrešane osebe, mesto, kjer je bila pogrešana oseba nazadnje videna, policijska postaja). Načelnik pristojne policijske postaje poda osnovne informacije vsem udeleženiim: videz, starost osebe, obleka. Če so na voljo zemljevidi, jih razdeli in se posvetuje o podrobnostih z vodjo reševalne akcije.

Vodja reševalne akcije se odloči za način iskanja. Večinoma iskanje poteka v strelcih ali v manjših skupinah, ki jim vodja določi območje iskanja. Po končani iskalni akciji ni mogoče natančno in z gotovostjo opredeliti, katera območja so bila preiskana. Tudi za reševalce ta način ni varen, ker vodja nima natančnih podatkov, kje se reševalci nahajajo, s kakšnimi nevarnostmi se srečujejo med samo iskalno akcijo. Vodnice in vodniki brez predpisane obvezne opreme in osebne varovalne opreme ne bi smeli na teren. Zgoraj omenjeni način dela kliče po spremembah, izboljšanju varnosti in boljši organizaciji reševalnih akcij.

Zavedam se, da je težko korenito spremeniti način dela, saj so sredstva omejena prav tako pa zaradi neurejenega statusa (redno zaposleni večinoma koristijo dopust, če se želijo udeležiti reševalne akcije) ni na razpolago veliko vodnikov in vodnic z reševalnimi psi. Potruditi se moramo v okviru možnosti, ki jih imamo.

V ta namen sem skušala najti rešitev, ki je v okviru mogočega in bi občutno izboljšala razmere na terenu. Z boljšo organizacijo je dosežena višja raven varnosti reševalcev in tudi možnost najdbe pogrešane osebe je večja.

Pomembno je, da je reševalna akcija dobro organizirana: da je vodja reševalne akcije podrobno seznanjen z vsemi dejstvi, na podlagi katerih jasno poda navodila reševalcem; da je območje iskanja razdeljeno pred odhodom na teren in da vsak reševalec ve, kje mora iskati in

da mu je mogoče v vsakem trenutku slediti (koordinatne točke, ki jih odčita z GPS); da se ustrezno razdelijo naloge (vodja reševalne akcije, baza, reševalci); da baza koordinira celotno reševalno akcijo; da je uporaba radijskih postaj jasna in kratka in da se upoštevajo navodila vodje oziroma baze; da so reševalci terenu in vremenskim razmeram primerno opremljeni; da nosijo s sabo vso predpisano opremo; da se po končanem iskanju naredi natančna analiza in da se vriše koordinate v prenosni računalnik.

Z dodatnim šolanjem reševalcev bi dosegli višjo raven znanja, treba bi bilo usposobiti nekaj oseb, ki bi v reševalni akciji delale kot baza (vris koordinatnih točk; vodenje na terenu; analiza; pomoč vodji reševalne akcije). z minimalnimi stroški bi opremili vse udeležence v reševalni akciji z napravami GPS.

Menim, da bi s sorazmerno majhnim vložkom dosegli veliko spremembo na področju reševanja pogrešanih oseb.

LITERATURA

1. Vlado Gerbec: Reševalni psi nekoč in danes – referat 2007.
2. Katja Skulj: Pravilniki 2008
3. Zakonodaja s področja zaščite, reševanja in pomoči
<http://www.sos112.si/slo/clanek.php?catid=5&r=1>
4. Jerneja Ternovec Načrt aktiviranja
5. Matjaž Zanut: Priročnik za vodjo iskalnih in reševalnih akcij 2005
6. Uroš Kunaver: GPS in digitalna kartigrafija Slovenije:
<http://www.ctk.uni-lj.si/users/kunaver/GPS/>
7. Telekomunikacijski sistem
<http://www.sos112.si/slo/page.php?src=pr12.htm>
8. Boštjan Tavčar: Kratka splošna navodila za uporabo radijskih postaj
<http://www.sos112.si/slo/page.php?src=pr12.htm>
9. Klemen Volontar: predstavitev IKAR 2005
10. Material Schoeller: <http://www.terrasport.si/technology.php?pid=2>
11. Mateja Nolimal: KZS Seznam obvezne opreme
12. Vlado Gerbec: ABC reševanja
13. Matjaž Zanut: Vprašalnik o izgubljeni osebi

PRILOGA I

VPRAŠALNIK O IZGUBLJENI OSEBI

OPOZORILO: Uporabi svinčnik/črnilo, uporabljaljaj tiskane črke, izogibaj se frazam/besedam, ki bi lahko pripeljale do zmede, ter ne uporabljaljaj neznanih okrajšav. Odgovori naj bodo popolni zaradi prihodnje uporabe. Če je možno, naj bo odgovorjeno na VSA vprašanja.

NAZIV ISKALNE AKCIJE: _____

DANAŠNJI DATUM: _____ URA: _____

OSEBA, KI JE ZADOLŽENA ZA ZBIRANJE PODATKOV:

A. VIR(I) PODATKOV

IME OSEBE, KI POSREDUJE PODATKE: _____

POPOLNI NASLOV: _____

(ULICA, POŠTNA ŠTEVILKA, POŠTA, DRŽAVA)

TELEFON: _____ MOBILNI TELEFON: _____

SORODSTVENI ODNOS: _____

DOSEGLJIVOST (KJE/KAKO) : _____

MNENJE VIRA O TEM, KAJ SE JE POGREŠANI OSEBI ZGODILO:

B. PODATKI O POGREŠANI OSEBI

IME: _____ SPOL: _____

VZDEVEK: _____

POPOLN NASLOV STALNEGA BIVALIŠČA: _____

TELEFON: _____ MOBILNI TELEFON: _____

DATUM ROJSTVA: _____ KRAJ ROJSTVA: _____

C. PODATKI O VIDEZU

VIŠINA: _____ TEŽA: _____ STAROST: _____

ZGRADBA TELESA: _____

LASJE: _____

(BARVA) (DOLŽINA) (STIL) (BRADA) (BRKI) (ZALISKI)

OBLIKA OBRAZA: _____

POSEBNE ZNAČILNOSTI: _____

CELOSTNA PODOBA: _____

DOSEGLJIVOST FOTOGRAFIJE: _____ KJE: _____

MORA BITI VRNJENA: _____

OPOMBE: _____

D. KAKŠEN NAČRT POTOVANJA JE IMELA OSEBA

IZHODIŠČE: _____ DATUM: _____

URA: _____ CILJ: _____

POTEK POTI: _____

NAMEN: _____

PREVOZNO SREDSTVO: _____

VOZILO SE TRENUTNO NAHAJA: _____

PODATKI O VOZILU: _____

(TIP)

(BARVA)

(REGISTRACIJA)

PODATKI O VOZILU PREVERJENI: _____

KDO JIH JE PREVERIL: _____

OPOMBE: _____

E. OBLAČILA

(STIL)

(BARVA)

(VELIKOST)

SRAJCA/MAJICA: _____

HLAČE: _____

VRHNJA OBLAČILA: _____

SPODNJA OBLAČILA: _____

POKRIVALA: _____

OBLAČILA ZA DEŽ: _____

OČALA: _____

ROKAVICE: _____

DODATNA OBLAČILA: _____

OBUVALA: _____

OBLIKA PODPLATA: _____

F. NAZADNJE VIDEN(A)

KJE: _____

KDAJ: _____

ZAKAJ/KAKO: _____

KDO GA/JO JE VIDEL: _____

TRENTNA LOKACIJA PRIČE: _____

KDO JE NAZADNJE DOKAJ DOLGO GOVORIL Z OSEBO: _____

KJE: _____ KDAJ: _____

O ČEM: _____

VREME OB ZADNJEM VIDENJU: _____

VREME OD TAKRAT: _____

KO JE BILA OSEBA ZADNJIČ VIDENA JE ŠLA V KATERO SMER: _____

KDAJ: _____ RAZLOG ODHODA: _____

OBNAŠANJE: _____

(PREPRIČANO, ZMEDENO, PRESTRAŠENO, ITD.)

SE JE OSEBA NAD ČIM PRITOŽEVALA: _____

KAKO JE OSEBA DELOVALA: _____

(UTRUJENO, JI JE BILO VROČE, MRZLO, DRUGO)

PRIPOMBE: _____

G. IZKUŠNJE PRI GIBANJU V NARAVI

POZNAVANJE PODROČJA: _____

POZNAVANJE PODOBNIH PODROČIJ: _____

(PRECIZIRAJ)

FORMALNO URJENJE ZA ŽIVLJENJE V NARAVI: _____

(PRECIZIRAJ)

POZNAVANJE PRVE POMOČI: _____

(PRECIZIRAJ)

IZKUŠNJE IZ PREŽIVETJA V NARAVI: _____

VOJAŠKE IZKUŠNJE: _____

KJE: _____ KDAJ: _____ ČIN: _____ OSTALO: _____

SPLOŠNE PREDHODNE IZKUŠNJE: _____

(PRECIZIRAJ)

KOLIKO IZKUŠENJ IMA S PREŽIVETJEM NOČI NA PROSTEM: _____

SE JE OSEBA ŽE KDAJ PREJ IZGUBILA: _____

KJE: _____ KDAJ: _____

JE ŠLA KDAJ VEN SAMA: _____ KAM: _____

KAKO POGOSTO: _____

SE GIBLJE PO OZNAČENIH POTEH ALI BREZPOTJIH: _____

S KAKŠNO HITROSTJO OSEBA PEŠAČI: _____

ŠPORTNI IN DRUGI INTERESI: _____

(PRECIZIRAJ)

ALPINISTIČNE IZKUŠNJE: _____

(PRECIZIRAJ)

OPOMBE: _____

H. NAVADE/OSEBNOSTNI PROFIL

KADILEC: _____ KAKO POGOSTO KADI: _____

KAJ KADI: _____ ZNAMKA: _____

ALKOHOL: _____ KAKO POGOSTO: _____

KAJ PIJE: _____ VRSTA ALKOHOLA: _____

MAMILA: _____

(PRECIZIRAJ)

KAKO POGOSTO: _____

OSTALO: _____

(ŽVEČILNI GUMIJI, BOMBONI, ITD. – PRECIZIRAJ)

HOBIJI/INTERESI: _____

OSEBNOST: _____

(DRUŽABEN/ZADRŽAN, SOCIALNO USMERJEN/OSAMLJEN)

TEŽAVE Z ZAKONOM: _____

(V PRETEKLOSTI/TRENTUTNO)

HITRO ODNEHA/VZTRAJNOST: _____

ŠTOPANJE: _____ LAHKOMISELNO SPREJME PREVOZ: _____

OSEBNE TEŽAVE: _____

VERNIK: _____ VEROIZPOVED: _____

(PRECIZIRAJ)

OSEBNE VREDNOTE: _____

ZGODOVINA ČUSTVOVANJA: _____

NAJBLIŽJI PRIJATELJ: _____

DRUŽINSKI ČLAN, S KATERIM STA SI NAJBLIŽJE: _____

IZOBRAZBA: _____ TRENUTNI STATUS: _____

IZOBRAZBA: _____

OPOMBE: _____

I. ZDRAVJE/SPLOŠNO POČUTJE

SPLOŠNO O ZDRAVSTVENEM STANJU: _____

SPLOŠNA TELESNA PRIPRAVLJENOST: _____

ZDRAVSTVENE TEŽAVE, ZA KATERE VEMO: _____

OSEBNI ZDRAVNIK: _____ TELEFON: _____

POŠKODBE/INVALIDNOST: _____

PSIHOLOŠKE TEŽAVE, ZA KATERE VEMO: _____

KATERA OSEBA JIH POZNA: _____

TELEFON: _____

ZDRAVILA: _____ KOLIČINA: _____

POGOSTNOST JEMANJA ZDRAVIL: _____

KOLIKO OSEBA VIDI BREZ OČAL: _____

DODATNA OČALA: _____

KDAJ JE NAZADNJE PIL/KAJ?: _____

KDAJ JE NAZADNJE JEDEL/KAJ? _____

OPOMBE: _____

J. OPREMA

KAJ JE IMEL OD OPREME S SEBOJ: _____

KAKO JE ZANESLJIV PRI UPORABI OPREME: _____

OROŽJE: _____

(VRSTA/ZNAMKA, MODEL, TOK)

DENAR: _____

(GOTOVINA, KREDITNE KARTICE – PRECIZIRAJ)

OSTALI DOKUMENTI: _____

(PRECIZIRAJ)

OPOMBE: _____

K. S KOM BI POGREŠANA OSEBA NAJPREJ POISKALA STIK, ČE BI PRIŠLA DO CIVILIZACIJE

IME: _____ ODNOS: _____

NASLOV: _____ TELEFON: _____

JE OSEBA TRENUTNO DOMA: _____

L. OTROCI

STRAHOVI: _____

(TEMA, ŽIVALI, OSTALO)

ČUSTVA DO ODRASLIH: _____ DO TUJCEV: _____

KAKO OTROK REAGIRA OB POŠKODBI: _____

ALI POGOSTO JOČE: _____

ALI JE POUČEN, KAJ STORITI, ČE SE IZGUBI: _____

OSEBNOST: _____

(AKTIVEN, ZASPAN/POČASEN, NEDRUŽABEN, ITD)

OPOMBE: _____

M. KAJ JE BILO STORJENO DO TEGA TRENUTKA

S STRANI DRUŽINE/PRIJATELJEV: _____

REZULTATI: _____

S STRANI OSTALIH: _____

REZULTATI: _____

OPOMBE: _____

N. OSTALE INFORMACIJE [13]